

EBELİKTE LİDERLİK

Editörler

Ayla KANBUR
Serap EJDER APAY

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-375-045-9
Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı Ebelikte Liderlik
Yayıncı Sertifika No 47518

Editörler Ayla KANBUR
ORCID iD: 0000-0003-4086-4244
Serap EJDER APAY
ORCID iD: 0000-0003-0978-1993
Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Bisac Code MED058120

Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN
DOI 10.37609/akya.3276

Kütüphane Kimlik Kartı

Ebelikte Liderlik / ed. Ayla Kanbur, Serap Ejder Apay.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.
231 s. : resim, şekil, tablo, grafik. ; 160x235 mm.
Kaynakça ve İndeks var.
ISBN 9786253750459
1. Ebelik--Liderlik.

UYARI

Bu üründe yer alan bilgiler sadece lisanslı tıbbi çalışanlar için kaynak olarak sunulmuştur. Herhangi bir konuda profesyonel tıbbi danışmanlık veya tıbbi tanı amacıyla kullanılmamalıdır. Akademisyen Kitabevi ve alıcı arasında herhangi bir şekilde doktor-hasta, terapist-hasta ve/veya başka bir sağlık sunum hizmeti ilişkisi oluşturmaz. Bu ürün profesyonel tıbbi kararların eşleniği veya yedeği değildir. Akademisyen Kitabevi ve bağlı şirketleri, yazarları, katılımcıları, partnerleri ve sponsorları ürün bilgilerine dayalı olarak yapılan bütün uygulamalardan doğan, insanlarda ve ihazlarda yaralanma ve/veya hasarlardan sorumlu değildir.

İlaçların veya başka kimyasalların reçete edildiği durumlarda, tavsiye edilen dozunu, ilacın uygulanacak süresi, yöntemi ve kontraendikasyonlarını belirlemek için, okuyucuya üretici tarafından her ilaca dair sunulan günlük ürün bilgisini kontrol etmesi tavsiye edilmektedir. Dozun ve hasta için en uygun tedavinin belirlenmesi, tedavi eden hekimin hastaya dair bilgi ve tecrübelerine dayanak oluşturması, hekimin kendi sorumluluğundadır.

Akademisyen Kitabevi, üçüncü bir taraf tarafından yapılan ürüne dair değişiklikler, tekrar paketlemeler ve özelleştirmelerden sorumlu değildir.

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Liderlik, üretkenlikten en iyi şekilde yararlanmaya ve kurumsal hedeflere ulaşmaya yardımcı olan önemli bir kavramdır. Sağlık gereksinimlerinin değişmesi, bilim ve teknolojiadaki ilerlemeler ebelikte liderliği önemli konuma getirmiştir. Ebelikte liderliği beslemek, yüksek kaliteli ve şefkatli bakım sağlanmasını destekleyeceği için bu kitabın yazılmasına karar verdik. Alanda ilk ve tek olması nedeniyle ebelere ve ebe öğrencilere hazırlanmış olan bu kitapta liderlik kavramı çok geniş bir bakış açısı ile ele alınmıştır. Bu kitap ebelerin mesleki gelişim ihtiyaçlarının karşılanması ve güçlendirilmesine katkı sağlamasının yanında ana-çocuk sağlığının geliştirilmesine katkı sağlayacağı için oldukça önemlidir. Bu kitap ebelerin güçlenmesi, kariyer gelişimi ve planlama aşamasında liderlik davranışı hakkında yeterli bilgiye sahip olmalarında yol gösterici olacaktır.

Mesleğimizin gelişimine katkı sunan tüm akademisyenlere, klinisyenlere ve kitabın yazım aşamasında destek veren tüm yazarlara teşekkürü bir borç biliriz. Şimdiden kitabımızın okurlarına teşekkür ederiz.

Bu kitabı hayatımızı anlamlandıran çocuklarımız Ali Egemen, Zeynep Ece ve Kaan Ali'ye ithaf ediyoruz.

*Ayla KANBUR
Serap EJDER APAY*

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	Liderliğe Giriş.....	1
	Fatmazahra AKPINAR SELVASLI Serap EJDER APAY	
BÖLÜM 2	Liderliğin Tarihsel Gelişimi	17
	Fatma Aybiçe KARACA Serap EJDER APAY	
BÖLÜM 3	Liderlik ve Yöneticilik	27
	Elif ODABAŞI AKTAŞ Hava ÖZKAN	
BÖLÜM 4	Liderlik Teorileri	37
	Meral KILIÇ Özlem ARI	
BÖLÜM 5	Liderlik ve Sağlık Politikaları.....	53
	Betül UZUN ÖZER Hava ÖZKAN	
BÖLÜM 6	Duygusal Zekâ ve Liderlik.....	65
	Fatmazahra AKPINAR SELVASLI Serap EJDER APAY	
BÖLÜM 7	Liderlikte İletişim.....	79
	Elif Yağmur GÜR Gamze CEYLAN	
BÖLÜM 8	Ebelikte Etkili Takım Liderliği	89
	Zehra Demet ÜST TAŞĞIN Hafsa Kübra IŞIK	

BÖLÜM 9	Ebelik Uygulamalarında Liderlik.....	105
	Merve ÇAKIL Ayla KANBUR	
BÖLÜM 10	Bakım Merkezli Liderlik ve Ebelik.....	129
	Mehtap NAİLOĞLU Serap EJDER APAY	
BÖLÜM 11	Anne Ve Bebek Sağlığında Etkili Değişim İçin Ebelik Liderliği.....	139
	Merve LAZOĞLU Zehra Demet ÜST TAŞGIN	
BÖLÜM 12	Liderlik Alanında Ebelik Hizmetlerinde Karşılaşılan Sorunlar.....	153
	Meral KILIÇ Elif ERDOĞAN	
BÖLÜM 13	Ebeliğe Yön Vermiş Liderler.....	169
	Gamze AKPINAR Ayla KANBUR	
BÖLÜM 14	Ebelik Liderliğini Geliştirmek: Geleceğe Yönelik Çözümler.....	197
	Rumeysa TAŞKIN Ayla KANBUR	
BÖLÜM 15	Afetlerde Kadın, Liderlik ve Ebelik.....	211
	Sena Nur TİMUR Serap EJDER APAY	

YAZARLAR

Prof. Dr. Hava ÖZKAN

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

Prof. Dr. Serap EJDER APAY

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

Doç. Dr. Ayla KANBUR

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

Doç. Dr. Elif Yağmur GÜR

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü

Doç. Dr. Meral KILIÇ

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Betül UZUN ÖZER

Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Merve LAZOĞLU

Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Zehra Demet ÜST TAŞĞIN

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

Öğr. Gör. Özlem ARI

Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

Öğr. Gör. Rumeysa TAŞKIN

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sağlık
Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü

Arş. Gör. Elif ERDOĞAN

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

Arş. Gör. Elif ODABAŞI AKTAŞ

Bayburt Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

Arş. Gör. Gamze CEYLAN

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

Arş. Gör. Hafsa Kübra IŞIK

Bayburt Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

Arş. Gör. Sena Nur TİMUR

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ebelik Bölümü

Dr. Ebe Mehtap NAILOĞLU

Erzurum Şehir Hastanesi

Uzm. Ebe Fatma Aybiçe KARACA

Tortum İlçe Devlet Hastanesi

**Uzm. Ebe Fatmazehra AKPINAR
SELVASLI**

Sağlık Uzmanı, Sağlık Bakanlığı Sağlık
Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Uzm. Ebe Gamze AKPINAR

İstanbul Tuzla Devlet Hastanesi

Uzm. Ebe Merve ÇAKIL

Van Erciş 2 Nolu Şehit Necat Taştan Aile
Sağlığı Merkezi

LİDERLİĞE GİRİŞ

Fatmazedra AKPINAR SELVASLI¹
Serap EJDER APAY²

GİRİŞ

Her mesleğin kendisini destekleyecek, güçlendirecek ve gelişimine yön verecek bir yapıya ihtiyacı vardır. Bu yapı bir mesleğin, meslek sayılabilmesi için gerekli tüm unsurlardan oluşur. Kadim bir sağlık mesleği olarak ebelik, benzersiz bir mesleki çerçeveye sahiptir. Uluslararası Ebeler Konfederasyonu (ICM) tarafından yayınlanan mesleki çerçevenin temel öğelerinden birisi de liderliktir. Dünya Sağlık Örgütü de (DSÖ), etkili sağlık hizmetleri için güçlü liderliğin önemini kabul etmektedir.

Ebelik mesleği, bireysel ebeler hizmetlerinden, yerel sivil toplum kuruluşları, küresel organizasyonlar ve hükümetlerce yürütülen politikalara kadar her düzeyde güçlü liderliğe dayanır. Ebeler alanında herhangi bir hizmetin veya bu alanda hizmet veren bir organizasyonun başarılı olması ile liderlik becerilerinin nasıl kullanıldığı arasında doğrudan bir ilişki mevcuttur.

Bir ebeler, kadına sunduğu her hizmette, o kadının, doğum, kadın bedeni, kadının hakları konularındaki görüşlerini etkiler. Buna karşılık, o kadın, aileleri, arkadaşları, meslektaşları ve toplulukları aracılığıyla bir dalga etkisi yaratarak etrafındakilerin görüşlerini etkilemeye devam eder. Organize liderlik becerileri ile ebelerin ve birlikte çalıştıkları kadınların kolektif sesleri, toplumsal sağlığı geliştirmek, siyasi değişim yaratmak ve ebeler mesleği güçlendirmek için etki yara-

¹ Sağlık Uzmanı, Uzman Ebeler, Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, zhrakpinar01@gmail.com, ORCID iD:0000-0003-1038-7723

² Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebeler Bölümü, sejder@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0978-1993

karmaşıklığı içinde, doğum hizmetleri içerisinde yer alan lider ebe ve yöneticiler, belirsizliğin, değişen önceliklerin içerisinde oluşan çok yönlü zorluklar ile karşı karşıyadır.

SONUÇ

Günümüzde ebelerin, ilham almak, kurumsal yönetim ve hasta bakımına ilişkin karar alma süreçlerinde etkin rol almak istediği belirtilmektedir. Daha fazla iş birliği, değerlere dayalı bir kültür, daha fazla özerklik talebi olduğu ifade edilmektedir. Kendilerini ve kariyerlerini önemseyen, güvenebilecekleri ve çok etkili liderlere ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir.

Liderlik teorisi ile ilgili tüm gelişmelere rağmen, etkili bir liderin ne olduğu konusunda bir fikir birliği bulunmamaktadır. Ayrıca her durumda işe yarayan tek bir liderlik tarzı yoktur. Artan organizasyonel karmaşıklık, etkili liderliğin ilkeleri ve anlayışına ilişkin alternatif liderlik stratejilerini uygulamayı zorunlu kılmaktadır.

Ebelerin etkili liderliği, modern sağlık hizmetleri ortamlarında hayati önem taşımaktadır. Bunun altında yatan en önemli faktör, sürekli artan sağlık hizmetleri talepleri ve artan verimlilik ve üretkenlik ihtiyacı temelinde sağlık hizmetlerinin kalitesini iyileştirme dürtüsüdür. Liderliğin etkin olarak uygulanması ile ebelik hizmetlerinde sorunların çözülebileceği ve yüksek kaliteli sağlık hizmetinin teşvik edilebileceği bir ortam sağlaması muhtemeldir.

Kalite geliştirme programlarının başarısız olmasının birçok nedeni vardır, ancak sağlık personelinin katılımının olmaması ve değişime karşı direnç göstermeleri en önemli faktörler arasındadır. Liderlik rolü üstlenen ebelerin bu engelleri aşması, kapsayıcı ve sağlık profesyonellerinin ihtiyaçlarını karşılayan bir liderlik tarzı benimsemesi gerekir. Bununla birlikte, nihai olarak, kolektif bir liderlik yaklaşımı, kalitenin iyileştirmesinin temel stratejisi konumundadır. Bu nedenle ebelik mesleğinin eğitiminde, mesleğin profesyonel çerçevesi gereğince ebelik mesleğinin savunuculuk, eğiticilik ve danışmanlık gibi diğer rolleri dahil olmak üzere, liderlik becerilerinin geliştirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir.

KAYNAKLAR

- Ackloff R.L. *Creating the corporate future*, New York; John Wiley:1981.
 Adair J. *Effective Leadership*. London; Chartered Institute of Personnel and Development; 2006.
 Akyüz M. Stratejik Liderlik. *Journal of Strategic Management Research*. 2018;1(1):45-66.
 Ardahan M, Konal E. Hemşirelikte Yöneticilik Ve Liderlik. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2017; 6(1): 140-7.

- Armani A.B, Petrini M, Santos A.C. What are the attributes of sustainable leadership? *Rev. Bras. Gest. Neg.* 2020; 22:820–835. doi: 10.7819/rbgn.v22i4.4086.
- Avery G. *Leadership for sustainable futures: Achieving success in a competitive world*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing;2005.
- Barrell M. Leadership and management in midwifery. In Macdonald S, Magill-Cuerden J. (eds). *Mayer's Midwifery*. 14 nd. ed. United Kingdom; Baillière Tindall, an imprint of Elsevier Ltd.: 2011. p. 75-85.
- Barrett R. *Building A Values-Driven Organization*. Amsterdam: Butterworth-Heinemann;2006.
- Bass B.M. From transactional to transformational leadership: Learning to share the vision. *Organizational Dynamics*. 1990;18(3):19-31.
- Bennis W, Nanus B. *Leaders: the strategies for taking charge*. ABD-New York: Harper & Row; 1985.
- Campbell-Cree A, Macdonald A, Lotten M. et al. *The value of trust: How trust is carried and why it matters*. London, UK: British Council; 2018.
- Carragher J, Gormley K. Leadership and emotional intelligence in nursing and midwifery education and practice: a discussion paper. *Journal of advanced nursing*. 2017; 73(1): 85–96.
- Confucius. *The Analects*. 1nd ed. Penguin Classics;1998.
- Çalışal S. Yücel Y. Hizmetkâr Liderlik: Refik Saydam Örneği. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*. 2019;6(3):167-172.
- De Zulueta P. C. Developing compassionate leadership in health care: an integrative review. *Journal Of Healthcare Leadership*. 2015; 8:1–10. <https://doi.org/10.2147/JHL.S93724>.
- Downe S, Byrom S, Simpson L. *Essential Midwifery Practice: Leadership, Expertise and Collaborative Working*. 1nd ed. ABD- New Jersey: Wiley-Blackwell Publishing; 2011.
- Faller M, Gogek J. Break From the Past: Survey Suggests Modern Leadership Styles Needed for Millennial Nurses. *Nurse Leader*. 2019; 17(2): 135-140. doi: 10.1016/j.mnl.2018.12.003.
- French R, Rayner C, Rees G et al. *Organizational Behaviour*. West Sussex; Wiley:2011.
- Gilbert J.H.V. Leadership Challenges When Creating and Sustaining Cultural Change for Interprofessional Collaboration. In Forman D, Jones M. Thistlethwaite J (eds). *Sustainability and Interprofessional Collaboration*. London; Palgrave Macmillan,2020.p.25-43.
- Hamer S. The Changing World Of Health. In McNichol E, Hamer S (eds). *Leadership and Management*. United Kingdom; Nelson Thornes Ltd.:2007. p.1-23.
- Henwood S. (ed). *Practical Leadership In Nursing And Health Care*. London-New York, Taylor& Francis Group, LLC, CRC Press. 2014.
- Iqbal Q, Ahmad N. H, Nasim, A, et al. A moderated mediation analysis of psychological empowerment: Sustainable leadership and sustainable performance. *J. Clean. Prod.* 2020; 262:121429. doi: 10.1016/j.jclepro.2020.121429.
- Kapur R. *Characteristics of Effective Leadership*. (22.01.2023 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/344348836_Characteristics_of_Effective_Leadership. adresinden ulaşılmıştır.)
- Kernick D. *Complexity and Healthcare Organisation*. Oxford; Radcliffe Medical Press:2004.
- Klingborg D.J, Moore D.A, Varea-Hammond S. *What Is Leadership?* Leadership and Professional Development. 2006;33(2): 280-283.
- Koçyiğit İ, Buhur İ, Esen İ, et al. Karizmatik Liderlik, Sahip Olunması Gereken Beceriler Ve Bunların Okula Yansımaları. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*. 2022; 8(53):776-788.
- Kongar E. *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*. İstanbul: Remzi Kitabevi; 1972.
- Kotter, J. *The leadership factor*. 1nd ed. Free Press;1988.
- Kumar RDC, Khiljee N, Leadership in healthcare, *Anaesthesia And Intensive Care Medicine* . 2016;17(1):63-65.
- Liao Y. Sustainable leadership A literature review and prospects for future research. *Frontiers In Psychology*. 2022; 13:1045570. doi: 10.3389/fpsyg.2022.1045570.

- Luedi M. M. Leadership in 2022: A perspective. *Best practice & research. Clinical anaesthesiology*. 2022; 36(2):229–235. <https://doi.org/10.1016/j.bpa.2022.04.002>.
- Machiavelli, N. *The Prince*. Dover Publications;1992.
- Macke J, Genari D. (2019). Systematic literature review on sustainable human resource management. *Journal of Cleaner Production*. 2019;208: 806–815. doi: 10.1016/j.jclepro.2018.10.091.
- McCleskey, J. A. Situational, transformational, and transactional leadership and leadership development. *Journal of Business Studies Quarterly*. 2014;5(4):117- 130.
- Mintz LJ, Stoller JK. A systematic review of physician leadership and emotional intelligence. *Journal of Graduate Medical Education*.2014; 6(1):21–31
- Northouse P. *Leadership: theory and practice*. 6nd. ed. London: Sage; 2011.
- Oates K. The new clinical leader. *Journal of paediatrics and child health*. 2012;48(6):472–475.
- Owusu- Bempah, J. How we can best interpret effective leadership? The case for Q- method. *Journal of Business Studies Quarterly*. 2014; 5(3): 47- 58.
- Pashley G. Management And Leadership In Midwifery: Part 1. *British Journal of Midwifery*.1998;6:460–464.
- Patterson D, Begley A. An exploration of the importance of emotional intelligence in midwifery. *Evidence Based Midwifery*. 2011; 9(3):128-134.
- Polatoğlu Y. Demokratik Liderlik Bakış Açısıyla: Tevfik İleri. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*. 2022;5(1):53-65.
- Randall L. M, Coakley L. A. Applying adaptive leadership to successful change initiatives in academia. *Leadership & Organization Development Journal*. 2007; 28(4): 325-335.
- Schein E *Organizational Culture and Leadership*, 3nd ed. San Francisco: Jossey Bass;2004.
- Shadraconis S. Organizational Leadership in Times of Uncertainty: Is Transformational Leadership the Answer?. *LUX: A Journal of Transdisciplinary Writing and Research from Claremont Graduate University*. 2013; 2(1):1-15.
- Silva A. What is Leadership?. *Journal of Business Studies Quarterly*. 2016; 8(1):1-6.
- Stogdill, R.M. *Handbook of leadership: A survey of theory and research*. New York: The Free Press.1974.
- Tack A. *Motivational Leadership*. Aldershot, Hants, England: Gower;1984.
- Takala, T. Plato on Leadership, *Journal of Business Ethics*.1998;17:785- 798.
- The International Confederation of Midwives (ICM). *ICM Professional Framework for Midwifery 2021*. (22.01.2022 tarihinde <https://internationalmidwives.org/assets/files/general-files/2022/05/professional-framework-2022.pdf> adresinden ulaşılmıştır.)
- Turan S. Liderlik Nedir? Yılmaz K (ed.) *Liderlik* içinde. Ankara: Pegem Akademi; 2020.p.1-5.
- Ulukök E, Merdan E. Tam Serbesti Taniyan Liderliğin Kişilerarası Çatışma ve İşe Yabancılaşma Üzerindeki Etkisi: Rol Belirsizliğinin Aracı Rolü. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 2022; 24 (42): 527-545.
- Van Diggele, C., Burgess, A., Roberts, C. et al. Leadership in healthcare education. *BMC Medical Education*. 2020; 20(Suppl 2): 456:1-6.
- World Health Organization (WHO). *The Health Leadership Service 2005*. (22.01.2022 tarihinde www.who.int/health_leadership/en/. adresinden ulaşılmıştır.)
- YAZICI M. Değerler Ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2016; 24 (1): 211.
- Yeşil A. Liderlik ve Motivasyon Teorilerine Yönelik Kavramsal Bir İnceleme. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*. 2016;2(3):158-180.
- Yücel Ü, Kurt A, Cansever Moralılar S. Management And Leadership In Midwifery. *Balikesir Health Sciences Journal*.2018;7(3):93-100.
- Zaleznik A. Managers and leaders: Are they different? *Harvard Business Review*. 2004;82(1):74-81.

LİDERLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Fatma Aybiçe KARACA ¹

Serap EJDER APAY ²

GİRİŞ

Liderlik kavramı geçmiş dönemlerde ülkelerin politik, askeri ve dini konularında ele alınmış olup sanayi devriminin gerçekleşmesi ile örgütsel düzeye ulaşmış ve önemli bir konuma gelmiştir. Liderlik kavramını, bireysel ve grupsal amaçların gerçekleştirilmesi amacıyla belirli koşullar altında kişinin diğer kişilerin etkinliklerini belirlemesi ve yön gösterme süreci olarak tanımlayabiliriz. Lider olan kişiler, belirli amaçları olan ve bu doğrultuda bir araya gelen insanların oluşturduğu organizasyonları istenilen hedefe ulaştırmak amacıyla çeşitli faaliyetler gösterirler. Yeniliklere uyum sağlayarak taşıdığı ve sahip olduğu vizyon ile bir araya gelen insanları motive etmekte, onları etkilemekte ve hedeflenen doğrultuda harekete geçirmektedirler. Liderlik kavramı, belirli bir amacı olan grubun bu amacı gerçekleştirme sürecinde destek vererek katkıda bulunmak ve motive edebilmek yeteneği olarak açıklanabilir. Bu nedenle sağlık kurumları içerisinde kurumun işleyiş mekanizmasını iyi bilen, kurum çalışanlarının istekleri ile ihtiyaçlarının bilgisine vakıf, etki etme ve yönlendirme yeteneğine sahip olan ebe liderler oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

LİDERLİĞİN TARİHÇESİ

Liderlik kavramı yaşamın sürdüğü her çağda yaşayan toplumun ihtiyacı olan ve toplumların içinde bulunan liderlerin de toplum açısından çok önemli karar-

¹ Ebe, Tortum İlçe Devlet Hastanesi, karacaaybice48@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-3017-8171

² Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, sejder@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0978-1993

hizmetlerinin yerine getirilmesinde gerekse de diğer hizmetlerde ebelerin mesleki anlamda gelişmelerinin tamamlanması, güçlendirilmesi ve bununla birlikte anne çocuk sağlığının da korunması önem taşımaktadır. Bu doğrultuda mesleki gelişimin sağlanabilmesi amacıyla ebelerin kendi potansiyellerinin farkına vararak kariyerlerine ilişkin planlama aşamalarında liderlik kavramı ile ilgili yeterli bilgileri edinmeleri gerekmektedir. Ebelerin lisans eğitimlerinin sürdürdükleri aşamada liderlik özelliklerini kazanmalarının sağlanması gerekmektedir. Kıscası liderlik özelliğinin bulunması kadar liderlik özelliğinin ortaya çıkarılması da önemlidir. Çalışma hayatı süresince liderlik özelliklerinin gelişmesi amacıyla gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu çalışmalar desteklenerek anne çocuk sağlığı hizmetlerinin kalitesi en üst seviyeye çıkarılmalıdır. Ebelerde liderlik gelişiminin değerlendirilebilmesi ve geliştirilebilmesi amacıyla akademik çalışmalar sınırlı kalmakta olup bu konu ile ilgili yapılacak olan araştırmalar daha etkin olmalı ve ebelikte liderlik kavramının gelişimi ile ilgili daha somut çalışmalar ortaya konarak verilere dayandırılmalı ve verimli sonuçlar alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Adair J. *Konfucyus ve liderlik*. (Ozturk U. Çev. Ed.). İstanbul: Babiali Kultur; 2014.
- Akbaba A, Erenler E. Otel işletmelerinde yöneticilerin liderlik yönelimleri ve işletme performansı ilişkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*. 2008; 19(1): 21-36.
- Alireisoğlu A. Liderlik stiline ve liderlik yoğunluğunun örgüt kültürüne etkisinin incelenmesi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Doktora Tezi, 2020.
- Alsaqqa H. Gazze Şeridi'ndeki hastanelerde örgüt kültürü, liderlik tarzı ve liderlik sonuçları arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi, 2020.
- Al-Sawai A. Leadership of healthcare professionals: Where do we stand? *Oman Medical Journal*. 2013; 28(4): 285.
- Bass B.M. From transactional to transformational leadership: Learning to share the vision. *Organizational Dynamics*. 1990; 18(3): 19-31.
- Cohen W.A. *Drucker ve liderlik*. İstanbul: Optyimist Yayınları; 2010.
- Erturgut R, Erturgut P. Transformasyonel lider karizmatik mi? Vizyoner mi? Sağlık örgütlerinde bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 2010; 9: 223-239.
- Frandsen, B. *Nursing Leadership Management & Leadership Styles*; AANAC, American Association of Nurse Assessment Coordination: Denver, CO, USA, 2014.
- Garman A.N. Evidence update: linking leadership practices to organizational outcomes. In: *Presentation to the NCHL Leadership Excellence Networks Web meeting*, 2011.
- Gilmartin M.J, D'anno T.A. Leadership research in healthcare: a review and roadmap. *The Academy of Management Annals*. 2007; 1(1): 387-438.
- Greig G, Entwistle V.A, Beech N. Addressing complex healthcare problems in diverse settings: insights from activity theory. *Social Science & Medicine*. 2012; 74(3): 305-312.
- Hatch M.J, Kostera M, Kozminski A.K. The three faces of leadership: manager, artist, priest. *Org Dyn*. 2006; 35: 49-68.

- Henry J.R, Gilkey R.W. *Growing effective leadership in new organizations. The 21st century health-care leader*. San Francisco: Jossey-Bass; 1999.
- Hoy, W. K, Miskel C.G. *Eğitim yönetimi*. (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel; 2010.
- Koçel T. *İşletme Yöneticiliği*, İstanbul: Beta Basım Yayın; 2018.
- Kotter J.P. *What leaders really do? Business leadership*. San Francisco: Jossey-Bass; 2003.
- Kouzes J.M, Posner B.Z. *The Leadership Challenge*. John Wiley & Sons: 2006.
- Kivist T, Mantynen R, Turunen H, et al. How magnetic are finnish hospitals measured by transformational leadership and empirical quality outcomes? *Journal of Nursing Management*. 2013; 21(1): 152-164.
- Leblebici D.N. Örgüt kuramının temelleri. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 2008; 9(1): 111-129.
- Sezgül I. Liderlik ve etik: geleneksel modern ve postmodern liderlik tanımları bağlamında bir değerlendirme. *Toplum Bilimleri Dergisi*. 2010; 4(7): 239-251.
- Sfantou D.F, Laliotis A, Patelarou AE, et al. Importance of leadership style towards quality of care measures in healthcare settings: a systematic review. *In Healthcare*. 2017; 5(4): 73. MDPI.
- Şahne B.S, Şar S. Liderlik kavramının tarihçesi ve Türkiye’de ilaç endüstrisinde liderliğin önemi. *Marmara Pharmaceutical Journal*. 2015; 19(2): 109-115.
- Taşer A, Semiz T, Kanbay, T. Sağlık yönetiminde uygulanan liderlik modelleri üzerine bir inceleme. *Sakarya İktisat Dergisi*. 2022; 11(1): 33-45.
- Tayyarlı F. Kamu yönetiminde liderlik bağlamında kamu çalışanlarının liderlik algıları: Azerbaycan asan hizmet kurumu üzerine bir araştırma. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- West M, Armit K, Loewenthal L, et al. *Leadership and Leadership Development in Healthcare: The Evidence Base*. London: The Kings Fund; 2015.
- Wong C.A, Cummings G.G. The relationship between nursing leadership and patient outcomes: a systematic review. *Journal of Nursing Management*. 2007; 15(5): 508- 521.
- Wong C.A, Cummings G.G, Ducharme L. The relationship between nursing leadership and patient outcomes: a systematic review update. *Journal of Nursing Management*. 2013; 21(5): 709-724.
- Wong C.A, Giallonardo L. Authentic leadership and nurse-assessed adverse patient outcomes. *Journal of Nursing Management*. 2013; 21(5): 740-752.
- Wong C.A, Spence Laschinger H.K, Cummings G.G. Authentic leadership and nurses’ voice behavior and perceptions of care quality. *Journal of Nursing Management*. 2010; 18(8): 889-900.
- Xie Y, Xue W, Lic L, et al. Leadership style and innovation atmosphere in enterprises: an empirical study. *Technological Forecasting and Social Change*. 2018; 135: 257-265.
- Yucel U, Kurt A, Morahlı Cansever S. Ebelikte Yönetim ve Liderlik. *Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018; 7(3): 93-100.
- Yukl G. *Örgütlerde Liderlik*. (Şahin Çetin ve Resul Baltacı Çev. Ed.), Ankara: Nobel Yayıncılık; 2018.

LİDERLİK VE YÖNETİCİLİK

Elif ODABAŞI AKTAŞ¹

Hava ÖZKAN²

GİRİŞ

Liderlik ve yöneticilik farklı kavramlar olmasına rağmen, arasındaki ilişki halen tartışılmaktadır ve tarih boyunca ikisine de ihtiyaç duyulmuştur. İnsanlığın gelişimi ile birlikte yönetim ve liderlik, grup olarak yaşamak, yaşamsal faaliyetlerini diğer insanlarla birlikte yürütmek adına varoluştan bugüne kadar toplumsal açıdan gereksinim duyulan kavramlar olarak ortaya çıkmaktadır. Yönetim, kaynakların etkili bir biçimde planlaması, örgütlenmesi, koordine edilmesi, denetlenmesi yoluyla organizasyonun amaçlarına erişmektir. Yöneticilik ise bu işlemlerin gerçekleşmesinde ki yetkili kişidir. Liderlik yönetimin birçok fonksiyonundan biri olarak görülse de, bir grubu veya grupları ortak hedefler doğrultusunda birleştirme ya da bir yönde diğerlerini etkileme yeteneğidir. Gruplar arasında bu etkiyi yaratan kişi ise liderdir.

Liderlik yönetimin önemli bir parçası olabilir fakat yönetime kıyasla daha karmaşık beceriler gerektirmektedir. Yöneticiler başkalarını yönlendirirken liderler başkalarına yön vermektedir. Kerr, liderlik ve yöneticilik arasındaki farkın liderlerin yön belirlemek için ileriye bakarken geleceğin getirebileceği olasılıkları hayal ederler şeklinde belirtmiştir. Yöneticiler ise günümüzün işlerini izler ve ayarlar, mevcut amaç ve hedeflere ulaşıldığından emin olmak için düzenli

¹ Arş. Gör., Bayburt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, elifaktas@bayburt.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-3435-7118

² Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, havaoran@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7314-0934

ve liderlikle ilgili bilimsel etkinliklere ebelik öğrencilerinin aktif katılımlarının desteklenmesi, mesleki eğitim sürecinde lider olma ile ilgili konulara geniş yer verilmesi gerektiğini önermektedirler.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde; ebelik liderliğindeki bakımın sürekliliğinin yönetimi, çok yönlü bir yaklaşım gerektirir ve bu modellerin sürdürülebilirliği, optimum yönetim ve liderlik gerektirdiğini, liderlik geliştirme fırsatları, etkili ilişkiler ve sağlık hizmeti yöneticilerinden destek yoluyla doğum bakımı reformuna katkıda bulunacak donanımına sahip olmaları gerektiğini, ebelik uygulamalarında kanıtların uygulanmasını sağlama, sağlama ve uygulama arasındaki tamamlayıcılığı kolaylaştırmak için yönetsel ve kolaylaştırıcı liderlik rolleri ve stratejilerinin bir kombinasyonuna ihtiyaç olduğunu, ebelik uygulamalarını geleceğe taşıma vizyonu ile dönüşümcü liderlik niteliklerine sahip olmanın anahtar bir kriter olduğunu, ebelik öğrenimi gören öğrencilere mesleki eğitim sürecinde lider olma, liderlik özellikleri, ebelikte liderliğin yeri konularına geniş yer verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Liderlik ve yöneticilik çoğu kez birbirini yerine kullanılan ve iç içe girmiş kavramlardır. Çoğu yönetici lider olmasına rağmen bu kavramlar farklılıkları açısından birbirine karıştırılmamalıdır. Liderlik yönetimden tamamen farklı bir rol yelpazesine sahiptir. Liderler karar verirken daha cesur, hedefe dönük, misyon ve vizyon sahibi, ilham veren, yeni yollar açabilen, koçluk/mentörlük yapan kişidir. Yönetici ise daha çok göreve dönük, performans ölçen, amaçlar doğrultusunda ilerleyen, ürün odaklı ve organizasyonları yöneten kişiyi tanımlamaktadır. Nitekim insanları belirli bir hedef ve amaç doğrultusunda etrafında toplamak, onlara bu süreçte eşlik etmek ve harekete geçirmek, başarıya ulaştırmak için iyi bir yönetici olmanın yanı sıra iyi bir lider olmak gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Adcock JE, Sidebotham M, Gamble J. What do midwifery leaders need in order to be effective in contributing to the reform of maternity services?. *Women and Birth*. 2022; 35(2): 142-152. <http://dx.doi.org/10.1016/j.wombi.2021.04.008>
- Bahçecik N. Liderlik. Uyer G, Kocaman G (eds.) *Hemşirelik Hizmetleri Yönetimi El Kitabı* içinde. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları; 2016. p. 280-297.
- Barutçugil İ. *Yöneticinin Yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık; 2006.
- Bennis WG, Nanus B. *Leaders Strategies for Taking Charge*. 2nd ed. New York: Harper Collins; 2005.

- Budakoğlu İİ. Liderlik. Yakıncı C, Budakoğlu İİ (eds.) *Klinik Liderlik ve Yönetim* içinde. Ankara: Akademisyen Kitabevi; 2017. p. 30-34.
- BusinessDictionary.com. Management. 2023. Retrieved January 14, 2023, from <http://www.businessdictionary.com/definition/management.html>.
- Byroom S, Key L. Chapter 1: Midwifery Leadership: Theory, Practice and Potential. Downe S, Byroom S, Simpson L (eds.). In: *Essential Midwifery Practice: Leadership, Expertise and Collaborative Working*. United Kingdom: Wiley-Blackwell; 201. p. 7-40.
- Can Özdemir R, Erenoğlu R, Tambağ H, et al. Ebelik topluluğunun liderlik yönelimleri/Ebelik öğrencilerinin liderlik eğilimleri. *Sağlık Akademisi Kastamonu*. 2022;7 (3), 441-454. <https://www.doi.org/10.25279/sak.756134>
- Çevik A, Alan S. Ebelik bölümü öğrencilerinin liderlik yönelimleri ile ebelik mesleğine aidiyet durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*. 2021; 7(3): 182-196.
- Diagnam D, Duffield C, Stasa H et al. Management and leadership in nursing: An Australian educational perspective. *Journal of Nursing Management*. 2012; 20(1): 65-71.
- Genç N. *Yönetim ve Organizasyon*. 2.Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.
- Güney S. Lider ve Liderlik. Güney S. (ed). *Dünden Bugüne Liderlik* içinde. 1. Basım. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık; 2021. p. 1-28.
- Harvey G, Kelly J, Kitson A, et al. Leadership for evidence-based practice—Enforcing or enabling implementation?. *Collegian*. 2020; 27(1): 57-62. <https://doi.org/10.1016/j.colegn.2019.04.004>
- Hewitt L, Dahlen HG, Hartz DL, et al. Leadership and management in midwifery-led continuity of care models: a thematic and lexical analysis of a scoping review. *Midwifery*. 2021; 98: 102986. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2021.102986>
- Hewitt L, Priddis H, Dahlen HG. What attributes do Australian midwifery leaders identify as essential to effectively manage a Midwifery Group Practice?. *Women and Birth*. 2019; 32(2): 168-177. <https://doi.org/10.1016/j.wombi.2018.06.017>
- Kerr J. Leader or manager? These 10 important distinctions can help you out. 2015. Retrieved January 15, 2023, from <http://www.inc.com/james-kerr/leading-v-managing-ten-important-distinctions-thatcan-help-you-to-become-better.html>.
- Klatt B, Hiebert M. *The Encyclopedia of Leadership: A Practical Guide to Popular Leadership Theories and Techniques*. McGraw-Hill; 2001. p.5.
- Kotterman J. Leadership versus management: what's the difference? *The Journal for Quality and Participation*. 2006; 29 (2): 13–17.
- Küçüközkcan Y, Yüksekbilgili Z. Algılanan otantik liderlik tarzının prososyal davranışlar ile ilişkilerinin incelenmesi: Ebelik hizmeti veren sağlık personeline yönelik bir araştırma. *Sosyal Araştırmalar*. 2017; 148.
- Lussier RN, Achua CF. Leadership: Theory, application, skill development. *Cengage Learning*. 2016. p. 4.
- Lyberg A, Severinsson E. Midwives' supervisory styles and leadership role as experienced by Norwegian mothers in the context of a fear of childbirth. *Journal of nursing management*. 2010; 18(4): 391-399. DOI: 10.1111/j.1365-2834.2010.01083.x
- Macleod L. A broader view of nursing leadership: Rethinking manager-leader functions. *Nurse Leader*. 2012; 3(10): 57-61.
- Marquis B, Huston C. *Leadership roles and management functions in nursing theory and application*. 9th edition. Wolters Kluwer. 2017; 66-88.
- Newstrom JW, Davis K. Organizational behaviour: Human behaviour at work. Chapter 7. *Leadership and empowerment*. 11th edition. United state: McGraw-Hill Higher Education. 2002. p. 161-184.

- Osborne C. *Essential managers' Leadership*. DK: Dorling Kindersley Limited: United Kingdom. 2015. p. 11.
- Özer MA. 21. *Yüzyılda Yönetim ve Yöneticiler*. Ankara: Nobel Yayınları, 2008.
- Sertoglu R. *Stratejik Liderlik*. İstanbul: Etap Yayınevi, 2010.
- Soyluer B. Özel Hastanelerde Yönetici Hemşirelerin Liderlik Davranışlarının Hemşirelerin Motivasyonları Üzerindeki Etkisi (Bayındır Hastanesi Örneği). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. 2010.
- Stanley D. *Clinical Leadership in Nursing and Healthcare*. 2nd ed. Chichester: Wiley Blackwell. 2017.
- Taşdemir E. Toplumların idaresinde liderler ve yöneticiler. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. 2009; 29:149-165.
- Tengilimoğlu D. Kamu ve özel sektör örgütlerinde liderlik davranışı özelliklerinin belirlenmesine yönelik bir alan çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 2005,14, 1-16.
- Zenger J, Folkman J. Ten fatal flaws that derail leaders. *Harvard Business Review*. 87(6), 18. 2009. Retrieved January 9, 2023 from <https://hbr.org/2009/06/ten-fatal-flaws-that-derail-leaders/sb1>.

LİDERLİK TEORİLERİ

Meral KILIÇ¹
Özlem ARI²

GİRİŞ

Geçmişten günümüze toplum içerisinde bazı kişiler, diğerleri üzerinde üstünlük kurmuş ve büyük sayıda kitleleri arkasından sürüklemeyi başarmıştır. Bir amaç uğruna toplanmış insan gruplarının oluşturulması ve hareketlendirilmesi sadece bazı insanların sahip olduğu farklı bir beceri ve ikna yeteneği gerektirmektedir. Liderlik bu bilgi ve yeteneklerin toplamı şeklinde tanımlanmaktadır.

Lideri mükemmel lider yapan özellikler nelerdir? Liderler, çeşitli şartlar altında liderlik yapmak için gerekli özelliklerle mi doğar? Liderlik öğretilbilir mi? Liderlik nitelikleri doğuştan sahip olunan özellikler midir? Liderlik niteliklerini geliştirmek için çok sayıda kitap okumak yardımcı olur mu? Bu sorulara yönelik, liderlikle ilgili çeşitli teoriler üretilmiş ve bu teoriler tarihte büyük adam teorilerinden yirmi birinci yüzyılın daha çağdaş liderlik teorilerine kadar uzanan kategoriler halinde sınıflandırılmıştır.

Literatürde çok sayıda liderlik davranışı mevcuttur. Bunların içerisinde en sık karşılaşılan liderlik türleri; otokratik, demokratik, hümanist, bürokratik ve karizmatik liderlik türleridir.

Otokratik liderlik tarzında tüm yetki liderdedir ve çoğunlukla her tür karar lider tarafından alınır. Başka bir deyişle, amaçların, planların ve politikaların

¹ Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, meral.kilic@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9770-7448

² Öğr. Gör., Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, ozlem.ari@amasya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-3688-7040

sı, sürdürülmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi için etkili ebelik liderliği esastır. Ebelerin nasıl liderlik etmesi gerektiğine dair yol gösterebilecek tek bir liderlik teorisi olmadığı gibi, ebeleri yönlendirebilecek tek bir eğitim programı da yoktur. Tamamı çevre, iş gücü, organizasyon, stratejiler, değişim arzusu, planlamanın rolü, değerler, kültür, kaynaklar, mesleki geçmiş ve kişiliklerden etkilenen farklı liderlik türleri ve tarzları vardır. Bu tür faktörler durağan değildir, dinamiktir ve bu nedenle belki de bir ebenin sahip olabileceği veya geliştirebileceği en önemli nitelik veya beceri esnekliktir.

KAYNAKLAR

- Ardahan M, Konal E. Hemşirelikte yöneticilik ve liderlik. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2017;6(1): 140-147.
- Ataman G. İşletme Yönetimi. İstanbul: Türkmen Kitabevi; 2002.p.461.
- Bakan İ. Örgüt kültürü” ve “liderlik” türlerine ilişkin algılamalar ile yöneticilerin demografik özellikleri arasındaki ilişki: Bir alan araştırması. *KMU İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2008; 10(14): 1-28.
- Bakan İ, Büyükbeşe T. Liderlik “türleri” ve “güç kaynaklarına” ilişkin mevcut gelecek durum karşılaştırması: eğitim kurumu yöneticilerinin algılarına dayalı bir alan araştırması. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*.2010; 12(19): 73-84.
- Baker N. Liderliğin evrimi ve başlıca liderlik tarzları . *Florya Chronicles of Political Economy*. 2022;8(1): 29-46.
- Bass B.M, Avolio B.J. Developing transformational leadership: 1992 and beyond. *Journal of European Industrial Training*; 1990; 14(5).
- Bass B.M. Bass & Stogdill's handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications. Simon and Schuster. New York: The Free Press; 1990.
- Bass B.M. From transactional to transformational leadership: Learning to share the vision. *Organizational Dynamic*.1990; 18(3): 19-31.
- Baysal A.C, Tekarslan E. *İşletmeler İçin Davranış Biçimleri*. (2.baskı). İstanbul: Avcıol Basım Yayın;1996.
- Bektaş Ç. Liderlik yaklaşımları ve modern liderden beklentiler. *Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*. 2016; 2(7): 43-53.
- Benmira S, Agboola M. Evolution of leadership theory. *BMJ Leader*. 2021.
- Berberoğlu G. *Yönetim ve Organizasyon*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları; 2002. p: 285.
- Burns J.M. *Leadership*. New York: Free Press; 1978.p. 72.
- Carragher J, Gormley K. Leadership and emotional intelligence in nursing and midwifery education and practice: a discussion paper. *J Adv Nurs*. 2017; 73(1): 85-96.
- Carter M. The importance of collaborative leadership in achieving effective criminal justice outcomes. *Center for Effective Public Policy*; 2006;1-5.
- Ceylan A. Liderliğe kuramsal yaklaşımlar. *21'nci Yüzyılda Liderlik Sempozyumu*. 5-6 Haziran 1997, İstanbul Deniz Harp Okulu Yayını, 1997. p.314-319.
- Cook M.J. The renaissance of clinical leadership. *International Nursing Review*. 2000; 48: 38-46.
- Cope P, Cuthbertson P, Stoddart B. Situated learning in the practice placement. *J Adv Nurs*. 1999; 31: 850-6.

- Çağlar İ. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinin Liderlik Tarzına İlişkin Eğilimlerin Karşılaştırmalı Analizi ve Çorum Örneği. *Gazi Üniversitesi, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2004; 2: 91-108.
- Çelik V. Eğitim Yönetiminde Vizyoner Liderlik. *Kuram ve Uygulamalı Eğitim Yönetimi*. 1997; 3 (4): 465-474.
- Day-Strick F, Henderson C, Macdonald S (eds.): *Management and leadership in midwifery*, "Mayes' Midwifery: A Text Book For Midwives, 13 th edition. Bailière Tindall, London; 2004.p. 1167-84.
- Denison D.R, Hooijberg R, Quinn R.E. Paradox and performance: toward a theory of behavioral complexity in managerial leadership. *Organization Science*.1995; 6: 524-40.
- De Zulueta P.C. Developing compassionate leadership in health care: an integrative review. *Journal of Healthcare Leadership*, 2015;1-10.
- Downe S, Byrom S, Simpson L (eds.): *Essential Midwifery Practice: Expertise Leadership and Collaborative Working*, 1 th edition. Chapter 1 Midwifery Leadership: Theory, Practice and Potential s: ABD: Wiley-Blackwell; 2010.p. 7-22
- Downe S, Byrom S, Simpson L. (ed.) *Expertise Leadership and Collaborative Working*. United Kingdom: Wiley-Blackwell; 2011.p. 1-63.
- DuBrin A.J. *Personal magnetism: Discover your own charisma and learn to charm, inspire, and influence others*. U.S.A.: AMACOM Books; 1997.
- Erçetin Ş. Lider Sarmalında Vizyon. Ankara: Nobel Yayınları; 2000. p.11.
- Eren E. *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım; 2001. p. 433.
- Eren, E. *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. (11. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım; 2008. p. 431.
- Eren E. *Yönetim ve Örgüt Psikolojisi*. (10. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları; 2004.
- Forman D, Jones M, Thistlethwaite J. Sustainability and Interprofessional Collaboration. *Springer International Publishing*. 2020.
- Furneauux N. *The Challengge of Changing Childbirth: Choice for the Midwife ENB*, No 2.1994.
- Gardner William L. Perceptions of leader charisma, effectiveness, and integrity: Effects of exemplification, delivery, and ethical reputation. *Management Communication Quarterly*. 2003; 16(4): 502-527.
- Goleman D, Boyatzıs R, McKee A. Yeni Lider. (Filiz Nayır, Osman Deniztekin Çev. Ed.). İstanbul: Varlık Yayınları; 2002. p. 69-73.
- Gould D, Kelly D, Goldstone L, Maidwell A. The changing training needs of clinical nurse managers: exploring issues for continuing professional development. *Journal of Advanced Nursing*. 2001; 34(1): 7-17.
- Greenleaf R.K. *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power & greatness*. Mahwah NJ: Paulist Press; 1977.
- Günlü, E. *Stratejik Yönetimde Liderlik ve Motivasyon*. Celalettin Serinkan (ed.).. Liderlik ve Motivasyon Geleneksel ve Güncel Yaklaşımlar içinde. Ankara: Nobel;2012. 179-205.
- Handy C. Understanding organisations. London: Penguin UK;1993.p. 3
- Hersey P, Kenneth H.B. Management of organizational behavior. *Utilizing human resources*. 1969; 526-526.
- House R.J. *A 1976 theory of charismatic leadership*. Working Paper Serie. 1976. p. 10-38.
- Johns H.E, Moser H.R. From trait to transformation: the evolution of leadership theories. *Education*. 1989; 110-115.
- Keçecioğlu T. *Lider ve Liderlik*. İstanbul: Kalder Yayınları; 1998. p. 25-26.
- Kernick D. In Sweeney K, Griffiths F (eds.) *Complexity and healthcare organisation. Complexity and Healthcare: An Introduction*. Oxford, Radcliffe Medical Press; 2001.
- Koçel T. *İşletme Yöneticiliği*. (11. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları; 2007. p.588-591.

- Koçel T. *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul: Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti;2005. p.594
- Koçel T. *İşletme yöneticiliği*. İstanbul: Beta Basım Yayın; 2011. p. 576.
- Küçüközkan Y. Liderlik ve Motivasyon Teorileri: Kuramsal Bir Çerçeve. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*.2015; 1(2): 86-115.
- Lee Y, Chang Y. A study on the characters of leader and followers of charismatic leadership-The example of employees at a port authority. *The Business Review*. 2006; 5(1): 263-269.
- Macdonald S. Sue Macdonald Julia Magill-Cuerden. (ed.) *Mayes Midwifery A Textbook for Midwives Fourteenth Edition*; 2011.p. 3-123.
- Marquis B, Huston C. *Leadership Roles and Management Functions in Nursing: Theory and Application*. 9nd ed. Philadelphia: Lippincott, Williams ve Wilkins; 2003.
- McNichol E. Nelson Thornes (ed.) *Leadership and Management A 3-dimensional approach*. Nelson Thornes Ltd; 2006.
- Medley F, LaRochelle D. Transformational leadership and job satisfaction. *Nursing Management*. 1995;26(9): 64JJ-64NN.
- Nawaz Z, Khan, I. Leadership theories and styles: A literature review. *Leadership*. 2016;16(1): 1-7.
- Northouse P. *Leadership: theory and practice (7th Edition)*. United States of America: Sage Publications; 2016.
- Olson A.K, Simerson B.K. *Leading With Strategic Thinking: Four Ways Effective Leaders Gain Insight, Drive Change, and Get Results*. *The Oxford Handbook of Leadership*. Oxford University Press; 2015.
- Özkalp, E., Sabuncuoğlu, Z. *Örgütlerde Davranış*. (2. baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları; 1997. p.138.
- Paksoy M.H. *Küreselleşme ve Liderlik*. Celal Serinkan (ed.), *Liderlik ve Motivasyon Geleneksel ve Güncel Yaklaşımlar içinde*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2010. p.1-32.
- Pashley G. Management and leadership in midwifery: part 1. *British Journal of Midwifery*; 1998; 6(7): 460-464.
- Pashley G. Management and leadership in midwifery. *British Journal of Midwifer*. 1998; 6(8): 536-538.
- Poorkavoos M. *Compassionate leadership: What is it and why do organisations need more of it*. Horsham: Roffey Park, 2016.
- Ramey J. The Relationship between Leadership Styles of Nurse Managers and Staff Nurse Job Satisfaction in Hospital Settings. 2002. Available online at: www.marshall.edu.
- Sanaghan P, Lohndorf J. Collaborative leadership: The new leadership stance. *Collaborative Leadership in Higher Education*.; 2015; 6-37.
- Saylı H, Baytok A. *Örgütlerde Liderlik Teori Uygulama ve Yeni Perspektifler*. Ankara: Nobel Yayıncılık; 2014. p. 7.
- Savcı İ. *Örgüt ve Birey*. Ankara: Dizgi Fotokopi Ofset; 1999, p. 112.
- Shuck B, Alagaraja M, Immekus J, et al. Does compassion matter in leadership? A two stage sequential equal status mixed method exploratory study of compassionate leader behavior and connections to performance in human resource development. *Human Resource Development Quarterly*.; 2019; 30(4): 537-564.
- Siegel J.H, Korniewicz D.M. Exploring Leadership Theories for Advanced Practice Nurses. In:Korniewicz DM. (ed.). *Nursing Leadership and Management: The Advanced Practice Role*. Pennsylvania: DEStech Publications; 2015. p. 8-9.
- Stanley D. Leadership Theories and Styles. In. Stanley D, Bennett CL, James AH. (eds.). *Clinical Leadership in Nursing and Healthcare*. ABD: John Wiley & Sons; 2022. p. 37-45.
- Stanley D. *Values-based leadership in healthcare: Congruent leadership explored*. Sage; 2019. p. 7-8.
- Stogdill R.M. *Handbook of leadership: A survey of theory and research*. Free Press.1974. p. 7

- Stogdill R.M. Personal factors associated with leadership: A survey of the literature. *Journal of Psychology*; 1948;25(1): 35-71.
- Şafaklı O.V. KKTC'deki kamu bankalarında liderlik stilleri üzerine bir çalışma. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*. 2005; 6(1): 132-143.
- Tengilimoğlu D. Kamu ve özel sektör örgütlerinde liderlik davranışı özelliklerinin belirlenmesine yönelik bir alan çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 2005; 4(14): 1-16.
- Yeşil A. Liderlik ve Motivasyon Teorilerine Yönelik Kavramsal Bir İnceleme. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*. 2016; 2 (3): 158-180.
- Yukl G.A. *Leadership in Organizations*. India: Pearson Education;1991. p.178.
- Yücel U, Kurt A, Cansever S.M. Ebelikte yönetim ve liderlik. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018;7(3): 93-100.
- Zel U. *Kişilik ve liderlik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2001. p. 105-139.

LİDERLİK VE SAĞLIK POLİTİKALARI

Betül UZUN ÖZER¹
Hava ÖZKAN²

GİRİŞ

Günümüzde sağlık profesyonelleri, güncel teknoloji ve kanıt temelli yaklaşımlar, hasta odaklı ve saygılı-onurlu bakım prensipleri, hasta talepleri, rekabet ve ekonomik problemler ile baş etmeye çalışmaktadır. Bu nedenle sağlık profesyonellerinin etkili bir liderlik davranışı sergilemesi oldukça önemlidir. Sağlık profesyonellerinin etkili bir liderlik davranışı sergilemesi, kanıt temelli uygulamalara kolaylık sağlar. Sağlık bakımında kanıt temelli uygulamaların yaygınlaşması; bakımın standardize edilmesinde, bakımın kalitesi ve sonuçlarının iyileştirilmesinde, tıbbi uygulama hataları davalarının en aza indirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca bakımın kanıt temelli olması hasta ve sağlık profesyonelinin memnuniyetini artıracığı içinde oldukça önemlidir.

Sağlık profesyonellerinin bakım ve danışmanlık hizmetlerini yürütürken hasta ve çalışan haklarını koruması ve her türlü zorlukla mücadele edebilmesi gerekir. Özellikle yönetici pozisyonundaki kişilerin yönetici rol ve sorumluluklarına liderlik davranışlarını entegre etmesi, sağlık bakım hizmetlerinin daha kaliteli ve etkin bir şekilde yürütülmesine olanak sağlayacaktır.

Günümüzde eğitim, teknoloji ve sağlık alanları başta olmak üzere her alanda hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Yaşanan bu değişimler liderliğin de önemini artırmaktadır. Liderler, hem sağlık profesyonellerinin hem de hizmet talebinde

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, betul.uzun@amasya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8677-9198

² Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, havaoran@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7314-0934

Sağlık hizmetleri toplumların sağlıklarını korumayı ve geliştirmeyi amaçlar. Temel sağlık hizmetleri, ebelere ana çocuk sağlığı, güvenli çevre, dengeli beslenme, erken tanı, bağışıklama gibi alanlarda bazı sorumluluklar yükleyen bir yaklaşımdır. Ancak sağlık politikaları tedavi edici hizmetler üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu durum ebeleri, çoğunlukla tedavi kurumlarında rollerini gerçekleştirmeye yöneltir. Bu anlamda sağlık politikalarının tarihsel süreçte yaşadığı değişikliklerin ebelik mesleğine ilişkin yönetsel, profesyonel, eğitim, uygulama ve istihdam sorunlarını ve bakımın kalitesini etkilediği söylenebilir. Sağlık alanında oluşturulan yeni politikalar ile ebelerin mesleki tanımlarının geliştirilmesi, eğitimin güçlenmesi, yeni istihdam alanlarının oluşturulması, mesleğin toplumsal statüsünün artırılması ve ebelikte etkili liderliğin geliştirilmesi amaçlanmalıdır.

SONUÇ

Sağlık politikaları, sağlık bakım kaynaklarının ve sağlık sistemlerinin yönetiminde oldukça önemlidir. Günümüzde özellikle teknoloji alanında yaşanan gelişmeler neticesinde sağlık bakımının kaliteli, etkili ve kanıt temelli olması beklenmektedir. Bu noktada başarılı liderlere gereksinim duyulmaktadır. Sağlık politikalarının geliştirilmesinde, iyileştirilmesinde ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında lider ebelerden beklenen bir takım davranışlar vardır. Lider ebeler multidisipliner bir bakış açısıyla çalışmalı, uzun vadeli düşünmeli ve planlar yapmalıdır. Politik bir yapıya sahip olmalı, değişim ve yeniliklere açık olmalıdır. Bilginin stabil olmadığını unutmamalı, güncel literatür aracılığıyla bilgilerini canlı tutmalıdır. Aynı şekilde ekip üyelerine rol model olduğunun bilince hareket ederek ekibin her üyesinin güncel bilgiye sahip olmasını sağlamalı, kanıt temelli uygulamaların yaygınlaşması için çabalamalı, çalışanlar için huzurlu bir ortam oluşturabilmelidir.

KAYNAKLAR

- Adeniran RK, Bhattacharya A, Adeniran AA. Professional excellence and career advancement in nursing: A conceptual framework for clinical leadership development. *Nursing Administration Quarterly*. 2012;36(1): 41-51. doi: 10.1097/NAQ.0b013e31823b0fec
- Akbolat M, Işık O, Yılmaz A. Dönüşümcü liderlik davranışının motivasyon ve duygusal bağlılığa etkisi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*. 2013;(11): 35-50. doi: 10.18092/ijeas.54064
- Akdoğan M. Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinde sağlığın korunması: ilerleme raporlarına bakış. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*. 2020;5(2): 308-335. doi: 10.30784/epfad.751871

- Aktel M, Altan Y, Kerman U, et al. Türkiye’de sağlık politikalarının dönüşümü: Sağlık Bakanlığı’nın taşra örgütlenmesi üzerinden bir analiz. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*. 2013;15(2): 33-62.
- Atabey SE. Türkiye’de 1980 sonrası sağlıkta dönüşüm politikaları, sağlık sistemindeki sorunlar ve çözüm önerileri. Sarıkaya D (ed.) *Sağlık Sistemleri ve Sağlık Politikası* içinde. Ankara: Gazi Kitabevi; 2012. p. 118.
- Aydın AH, Gürbüz M. Zaman kavramı ve yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2012;9(2): 1-20.
- Bayın G, Akbulut Y. Kanıta dayalı yaklaşım ve sağlık politikası. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2012;1(2): 115-132. doi: 10.1501/Asbd_0000000022
- Çalışkaner D. Hemşirelik hizmetleri yönetiminde profesyonellik, etik davranışlar, liderlik ve teknolojinin etkisi. *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*. 2021;3(2): 134-148.
- Çıtak Bilgin N, Coşkun Potur D. Doğum sonu dönem kanıt temelli yaklaşımlar ve hemşirelik. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*. 2010;3(3): 80-87.
- Çopur EÖ, Kuru N, Seyman ÇÇ. Hemşirelikte kanıta dayalı uygulamalara genel bakış. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*. 2015;1(2): 51-55. doi:10.5222/SHYD.2015.051
- Covey SR. *Önemli işlere öncelik*. (Osman DENİZTEKİN, Çev. Ed.). İstanbul: Varlık Yayınları;2009.
- Demirbilek N. Üniversite öğrencilerinin bakış açısından zaman yönetimi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2021;17(2): 375-391. doi: 10.17860/mersinefd.935488
- Edmonstone J. Clinical leadership: the elephant in the room. *The International Journal of Health Planning and Management*. 2009;24(4): 290-305. doi: 10.1002/hpm.959
- Espinosa-González AB, Delaney BC, Marti J, et al. The impact of governance in primary health care delivery: a systems thinking approach with a European panel. *Health Research Policy and Systems*. 2019;17(1): 1-16. doi: 10.1186/s12961-019-0456-8
- Gökçe O, Bulduklu Y. Sağlık hizmetlerinin sunumunda “müşteri hasta” ve etik sorunlar. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2015;15(29): 38-61. doi: 10.30976/susead.302189
- Gökkaya D, Erdem R. Sağlık hizmetleri kullanımına etki eden faktörlerin hastalık şiddeti algısıyla değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2017;(26): 149-184.
- Göriş S, Kılıç Z, Ceyhan Ö, et al. Hemşirelerin profesyonel değerleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 2014;5(3): 137-42. doi: 10.5505/phd.2014.74046
- Gün İ, Aslan Ö. Liderlik kuramları ve sağlık işletmelerinde liderlik. *Journal of Health and Nursing Management*. 2018;5(3): 217-226. doi:10.5222/SHYD.2018.217
- İleri H, Seçer B, Ertaş H. Sağlık politikası kavramı ve Türkiye’de sağlık politikalarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*. 2016;(12): 176-186. doi: 10.20493/birtop.742637
- Işık A. Türkiye’de sağlık politikalarında güncel gelişmeler: Sağlıkta dönüşüm programından günümüze bazı değerlendirme ve öneriler. *International Anatolian Academic Online Journal Dergisi*. 2015;2: 1-26.
- Jeon YH, Conway J, Chenoweth L, et al. Validation of a clinical leadership qualities framework for managers in aged care: a Delphi study. *Journal of Clinical Nursing*. 2015;24(7-8): 999-1010. doi: 10.1111/jocn.12682
- Karabulut U. Cumhuriyetin ilk yıllarında sağlık hizmetlerine toplu bir bakış: Dr. Refik Saydam’ın sağlık bakanlığı ve hizmetleri (1925-1937). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*. 2007;15: 151-160.
- McSherry R, Pearce P. What are the effective ways to translate clinical leadership into health care quality improvement? *Journal of Healthcare Leadership*. 2016;8(11): 11-17. doi: 10.2147/JHL.S46170

- Nieuwboer MS, van der Sande R, van der Marck MA, et al. Clinical leadership and integrated primary care: a systematic literature review. *European Journal of General Practice*. 2019;25(1): 7-18. doi: 10.1080/13814788.2018.1515907
- Özdemir HNC, Çakır R, Küçükali R. Sağlık yöneticilerinin liderlik özellikleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 2019;13(19): 2893-2907. doi: 10.26466/opus.555047
- Özdemir YE. Cumhuriyet dönemi sağlık politikaları-Cumhuriyet'in kuruluşundan 1980'li yıllara sağlık politikaları. *Yeni Türkiye*. 2001;7(39): 257-275.
- Sağlık Bakanlığı. *Sağlık Bakanlığının Tarihçesi 2015*. [Online] <https://www.saglik.gov.tr/TR,11492/tarihce.html> [Accessed: 17th January 2023]
- Sargutan AE. Sağlık sektörü ve sağlık sistemlerinin yapısı. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*. 2005;8(3): 400-428.
- Shakarishvili G, Atun R, Berman P, et al. Converging health systems frameworks: Towards a concept-to-actions roadmap for health systems strengthening in low and middle income countries. *Global Health Governance*. 2010;3(2): 1-17.
- Stanley D. Clinical leadership characteristics confirmed. *Journal of Research in Nursing*. 2014;19(2): 118-128. doi: 10.1177/1744987112464630
- Sungur C. Sağlık sistemlerinin sınıflandırılması ve performans analizi üzerine kavramsal bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2021;18(3): 2274-2201. doi: 10.33437/ksusbd.956240
- Tengilimoğlu D, Tutar H, Altınöz M, et al. *Zaman yönetimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2003.
- TÜİK. *Dünya Nüfus Günü 2022*. [Online] <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2022-45552> [Accessed: 15th January 2023]
- Uluşen M, Uzun B. Ebelik öğrencilerinin kanıta dayalı uygulamalara ilişkin bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020;5(2): 300-310. doi: 10.26453/otjhs.590548
- Yücel U, Kurt A, Cansever SM. Ebelikte yönetim ve liderlik. *Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018;7(3): 93-100.
- Yurtsever S, Altıok M. Kanıta dayalı uygulamalar ve hemşirelik. *F.Ü. Sağlık Bil. Dergisi*. 2006;20(2):159-166.

DUYGUSAL ZEKÂ VE LİDERLİK

Fatmazolehra AKPINAR SELVASLI¹
Serap EJDER APAY²

GİRİŞ

Sağlık sistemleri, daima üreten, yeniden tasarım yaklaşımlarıyla iyileştirilebilen, dinamik sürece sahip bir makine olarak betimlenebilir. Sağlık çalışanları başta olmak üzere ebeler analiz ve yeniden düzenleme yoluyla, hasta bakımını en üst düzeye çıkaracak, maliyeti en aza indirecek, büyümeyi, araştırmayı ve yeniliği destekleyecek yeni yaklaşımları yapılandırmak için başarı odaklı bir şekilde hizmet vermektedirler.

Gerçekte, başarı büyük ölçüde kişilerarası ilişkilere dayanan karmaşık bir uyarlanabilir sistem olarak tanımlanmaktadır. Kişiliğin ve duygusal zekânın örgütsel hedeflere ulaşmak ve değişen ortamlarda başarılı olmak için hayati önem taşıdığı belirtilmektedir.

Uzun bir süre boyunca duygular, sağlık hizmetleri ortamında örgütsel liderlikle ilgili geçmişte yapılan çalışmalarda sürekli olarak göz ardı edilmiştir. İş yeri, duyguların muhakemesini engelleyecek, rasyonel bir ortam olarak görülmüştür. Bu nedenle duygular, işyeri fenomeni için açıklama olarak bile düşünülmemiştir. Fakat duyguların sonuçları nasıl etkileyebileceği ve yönetilebileceği keşfedildikçe bu bakış açısı değişmeye başlamıştır.

Ebelik, duyguların yüzeye çıkabileceği şefkatli bir meslek olarak tanımlanmaktadır. Klinikte çalışan ebeler, kadınlara ve ailelerine bakım verirken (kaçınıl-

¹ Sağlık Uzmanı, Uzman Ebe, Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, zhrakpınar01@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-1038-7723

² Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, sejder@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0003-0978-1993

KAYNAKLAR

- Bar-On R. Emotional and social intelligence: Insights from the Emotional Quotient Inventory. In Bar-On R, Parker IDA (eds.), *The handbook of emotional intelligence: Theory, development, assessment, and application at home, school, and in the work place*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.2000.p. 363-388.
- Bar-On R. The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema*. 2006;18:13–25.
- Bar-On R. The Emotional Quotient inventory (EQ-i): A test of emotional intelligence. Toronto, Canada: Multi-Health Systems.1997.
- Barrell M. Leadership and management in midwifery. In Macdonald S, Magill-Cuerden J. (eds). *Mayes' Midwifery*. 14 nd. ed. United Kingdom; Baillière Tindall, an imprint of Elsevier Ltd.: 2011. p. 75-85.
- Bekmezci H, Ejder Apay S, Özkan H. Duygusal Zekâ ve Ebelik. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*. 2014; 1(2): 95-101.
- Cavaness K, Picchioni A, Fleshman J.W. Linking emotional intelligence to successful health care leadership: the big five model of personality. *Clinics in Colon and Rectal Surgery*. 2020;33(4), 195–203.
- Carragher J, Gormley K. Leadership and emotional intelligence in nursing and midwifery education and practice: a discussion paper. *Journal of Advanced Nursing*. 2017; 73(1): 85–96.
- Cherniss C. Emotional intelligence: Toward clarification of a concept. *Industrial and Organizational Psychology*. 2010; 3(2):110-126. doi:10.1111/j.1754-9434.2010.01231.x
- Cooper RK, Sawaf A. *Liderlikte Duygusal Zekâ*. (3. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2003.
- David S, Congleton C. Emotional agility: how effective leaders manage their negative thoughts and feelings. *Harvard Business Review*. 2013; November:2–5.
- Doğan D.S, Şahin F. Duygusal zekâ: tarihsel gelişimi ve örgütler için önemine kavramsal bir bakış. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2007; 16(1): 231-252.
- Eby L.T, Adams D.M, Russell J.E.A, et al. Perceptions of organizational readiness for change: factors related to employees' reactions to the implementation of team-based selling. *Human Relations*. 2000;53(3):419–442.
- Gardner H. *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. 10th ed. New York, NY: Basic Books.1983.
- Goleman D. An EI-based theory of performance. In Cherniss C, Goleman D (eds.), *The emotionally intelligent workplace: How to select for, measure, and improve emotional intelligence in individuals, groups, and organizations*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.2001.p. 27-44.
- Goleman D. *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ for character health and lifelong achievement*. New York, NY: Bantam Books.1995.
- Goleman, D. Working with emotional intelligence. New York, NY: Bantam Books;1998.
- Grandey A.A. Emotion regulation in the workplace: a new way to conceptualize emotional labor. *Journal of Occupational Health Psychology*. 2000;5(01):95–110.
- Grossman S, Valiga T. *The new leadership challenge: Creating the future of nursing*. 3rd ed. Philadelphia: FA Davis 2009.
- Henwood S. (ed). *Practical Leadership In Nursing And Health Care*. London-New York, Taylor& Francis Group, LLC, CRC Press. 2014.
- Hunter B, Warren L. Midwives' experiences of workplace resilience. *Midwifery*. 2014; 30(8), 926–934. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2014.03.010>.
- Hunter B. Conflicting ideologies as a source of emotion work in midwifery. *Midwifery*. 2004;20,261–272.
- Kanسان P, Fauzan N. Models of emotional intelligence: a review. *Journal of Social Sciences and Humanities*. 2019; 16(7):1-9.

- Mahajan A, Islam S.D, Schwartz M.J, et al. Hospital is not just a factory, but a complex adaptive system-implications for perioperative care. *Anesthesia & Analgesia*. 2017;125(01):333–341.
- Mayer J.D, Caruso D.R, Salovey P. The ability model of emotional intelligence: Principles and updates. *Emotion Review*. 2016;8(4):290–300. <https://doi.org/10.1177/1754073916639667>
- Mayer J.D, Salovey P. What is emotional intelligence? In Salovey P, Sluyter D (eds.), *Emotional development and emotional intelligence: Implications for educators*. New York, NY: Basic Books;1997. p 3-31.
- Menzies L.A. Case study in the functioning of social systems in the defence against anxiety. *Human Relations*. 1960;13: 95-121.
- Mintz L.J, Stoller J.K. A systematic review of physician leadership and emotional intelligence. *Journal of Graduate Medical Education*. 2014; 6(1):21–31. <https://doi.org/10.4300/JGME-D-13-00012.1>
- Miri M.R, Kermani T, Khoshbakht H, et al. The relationship between emotional intelligence and academic stress in students of medical sciences. *Journal of Education and Health Promotion*. 2013; 2(40):1-5. <https://doi.org/10.4103/2277-9531.115836>
- Noorbakhsh S.N, Besharat M.A, Zarei J. Emotional intelligence and coping styles with stress. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2010; 5:818–822. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.19>.
- O’Boyle E.H, Humphrey R.H, Pollack J.M, et al. The relation between emotional intelligence and job performance: A meta-analysis. *Journal of Organisational Behaviour*. 2011; 32(5):788-818. doi:10.1002/job.714.
- Patterson D, Begley A. An exploration of the importance of emotional intelligence in midwifery. *Evidence Based Midwifery*. 2011; 9(3):128-134.
- Petrides K.V, Furnham A. Trait emotional intelligence: Behavioural validation in two studies of emotion recognition and reactivity to mood induction. *European Journal of Personality*. 2003; 17:39-57. doi:10.1002/per.466.
- Petrides K.V, Furnham A. Trait emotional intelligence: Psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal of Personality*. 2001;15(6), 425-448.
- Petrides K.V. Psychometric properties of the Trait Emotional Intelligence questionnaire (TEIQue). In Stough C, Saklofske DH., Parker J.D. (eds.), *Assessing emotional intelligence. Theory, research, and applications*. Boston, MA: Springer. 2009.p. 85-101.
- Petrides K.V. Trait emotional intelligence theory. *Industrial and Organizational Psychology*. 2010; 3, 136-139. doi:10.1111/j.1754-9434.2010.01213.x.
- Prezerakos P.E. Nurse managers’ emotional intelligence and effective leadership: a review of the current evidence. *The Open Nursing Journal*.2018;12:86–92.
- Rakhshani T, Motlagh Z, Beigi V, et al. The relationship between emotional intelligence and job stress among nurses in Shiraz, Iran. *Malaysian Journal of Medical Sciences*. 2018; 25(6):100–109. <https://doi.org/10.21315/mjms2018.25.6.10>
- Rice H, Warland J. Bearing witness: midwives experiences of witnessing traumatic birth. *Midwifery*. 2013;29:056–1063.
- Rivers S, Handley-Miner I, Mayer J, Caruso, D. Emotional Intelligence. In R. Sternberg (Ed.), *The Cambridge Handbook of Intelligence*. Cambridge: Cambridge University Press; 2020.p 709-735. doi:10.1017/9781108770422.030.
- Salovey P, Grewal D. The science of emotional intelligence. *Current Directions in Psychological Science*. 2005;14(6): 281-285.
- Salovey P, Mayer J.D. Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*. 1990; 9(3):185-211.
- Thorndike E.L. Intelligence and its uses. *Harper’s Magazine*.1920; 140: 227-235.
- Yaralizadeh M, Chgini S.N, Najar S, et al. Emotional intelligence and coping with stressful conditions: the case of Iranian midwives. *British Journal of Midwifery*. 2020;28(7):430–434. doi:10.12968/bjom.2020.28.7.430

LİDERLİKTE İLETİŞİM

Elif Yağmur GÜR¹
Gamze CEYLAN²

GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlıktır. Bu varlığını sürdürebilmek adına kendi türüyle etkileşimde olma ve iletişim kurma ihtiyacı hissetmektedir. Bu durum insanlar arasında ortaklık sürecinin başlamasına, yönetme, yönlendirme, değiştirme, dönüştürme ve düzenleme süreçlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Böylece insanoğlu kendisi için rehber, yol gösterici, öncü veya lider arayışına girmiştir.

İletişim, insanın doğuştan getirdiği bir özellik olmakla birlikte zamanla öğrenilen ve yönetilebilen bir süreçtir. İletişim sürecini etkili yürüten ve yöneten insanlar var oldukları toplum içinde ön plana çıkmakta ve liderlik yapabilmektedir. Bu da iyi bir lider olmak için etkili ve ikna edici bir iletişimin temel bir şart olduğunu bizlere göstermektedir. İletişimin etkili ve güçlü olması liderin çevresi ile kurduğu bağı kuvvetlendirirken, iletişim doğru kurulmadığında ve yönetilmediğinde taraflar arasında çatışmalara ve fikir ayrılıklarına yol açabilmektedir. Bu noktada iletişim becerisi, liderin çevresindekileri etkilemesine, farklı fikirleri dikkate almasına ve var olan problemleri çözümlemesine olanak sağlayacaktır. Bu nedenle hayatın her anında olduğu gibi liderlik sürecinde de iletişim çok önemlidir.

¹ Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, eyagmur.gur@ogu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-4949-3614

² Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, gamzeceylan@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1613-4068

KAYNAKLAR

- Akçam A, Kanbay Y, Işık E. Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 2019; 5(2): 74-92.
- Akyurt N. Sağlıkta iletişim ve Marmara üniversitesi sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 2009; 4(11): 15-33.
- Atay N. Ameliyathane de merkezi sterilizasyon ünitesinde stres, motivasyon, ekip çalışması ve iletişim. 3. *Sterilizasyon Ameliyathane Dezenfeksiyon Kongresi*, 13-16 Ekim 2016, Marmaris, 85-98.
- Aziz A. *İletişime giriş*. İstanbul: Hiperlink Yayınları; 2016.
- Çıraklı Ü, Çelik Y, Beylik U. Etkili ekip çalışmasının sağlıktaki önemi ve faydaları: Bir literatür çalışması. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*. 2015; 2(3): 140-146.
- Gün İ, Aslan Ö. Liderlik kuramları ve sağlık işletmelerinde liderlik. *Journal of Health and Nursing Management*. 2018; 5(3): 217-226.
- Gürhan N, Okanlı A. *Yaşamın sırrı iletişim*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri; 2017.
- Gürüz D, Temel Eğinli A. *Kişilerarası iletişim bilgiler-etkiler- engeller*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2017.
- Karcıoğlu F, Alioğulları Z. Çatışmanın nedenleri ve çatışma yönetim tarzları ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 2012; 26(3-4): 215-237.
- Korkut OJ, Bugay A. İletişim becerileri ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2014; 10(2): 51-64.
- Luhmann N. What is communication? *Communication Theory*. 1992; 2(3): 251-259.
- Mawhinney TC. The organizational behavior management culture: Its origins and future directions. *Journal of Organizational Behavior Management*. 2001; 20(3-4): 1-8.
- Öğüt A, Kaya ŞD. Sağlık kurumlarında ekip çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*. 2011; (1): 87-96.
- Özdemir İ. Kültürlerarası iletişimin önemi. *Folklor/Edebiyat*. 2011; 17(66): 29-38.
- Özkan Ş. Klinik liderlik ve sağlık kurumlarına yansımaları. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*. 2021; 4(1): 40-50.
- Sönmez F, Bozkurt S. Çatışma yönetim tarzları ve iş tatmini ilişkisi: pilot bir çalışma. *Journal of International Social Research*. 2021; 14(82): 74-84.
- Stoker JI, Looise JC, Fisscher OAM, et al. Leadership and innovation: relations between leadership, individual characteristics and the functioning of R&D teams. *International Journal of Human Resource Management*. 2001; 12(7): 1141-1151.
- Yağcı T, Uçar M. İletişimde engeller ve etkinlik. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 2018; 2(3): 142-160.
- TDK. *İletişim*. (17.01.2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır).
- Temel M, Şişman FN. İletişim becerileri eğitiminin hemşirelik öğrencilerinin sanal ve kişilerarası ilişkilerine etkisi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*. 2017; 4(3): 171-179.

EBELİKTE ETKİLİ TAKIM LİDERLİĞİ

Zehra Demet ÜST TAŞĞIN¹
Hafsa Kübra IŞIK²

GİRİŞ

Kadınların ihtiyaçlarının ön planda tutulduğu kaliteli bir hizmet sunmak ve ebelere destek olmak için etkin bir liderlik anlayışı gerekmektedir. Bu nedenle liderlik ebelik mesleğinin ayrılmaz bir parçası olarak düşünülmektedir. Günümüzde ekibin hem üyesi hem de lideri olan ebeler, hizmet içi uygulamanın gelişimini desteklerken klinik liderliği, hizmet dışı ulusal ve uluslararası düzeyde gelişmeleri desteklerken profesyonel liderliği kullanabilmektedirler.

ICM'in 2017-2022 yılları arasında "Kalite, Eşitlik ve Liderlik" stratejisinin hedefleri arasında, ebelerin küresel, bölgesel ve ulusal düzeylerde üst seviyede politika ve karar alma süreçlerine dahil olması ve ebelikte etkili liderliğin gelişmesi yer almaktadır. Literatürde son yıllarda ebelik ve liderlikle ilgili çalışmaların ele alındığı da görülmektedir.

Ana-çocuk sağlığı hizmetlerinin sürdürülmesinde sorumluluğu bulunan ebeler etkili liderlik davranışları ile bu hizmetlerin niteliğini artırabilmektedir. İyi bir ebelik bakımı için iyi bir takım çalışması şart olduğu kadar, iyi bir takım çalışması için de bilgi ve deneyimleriyle takımı yönlendirecek, destekleyecek liderlere ihtiyaç vardır. Liderliğin sadece yönetimle sınırlı kalmaması ebelik ile bütünleştirilmesiyle; ebeliğin güçlendirilmesi, mesleki görünürlüğüünün artırılması, sağlık politikalarının geliştirilmesi ve planlanması süreçlerine katılımı

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, zehra.demet@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2950-7991

² Arş. Gör., Bayburt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, hafsakubra@yahoo.com, ORCID iD: 0000-0002-2472-6987

Seavor (2007) çalışmasında iyi bakım uygulamaları için takım çalışmasının gerekli olduğunu vurgusunu yapmıştır. Bu nedenle takım çalışması, sadece mesleki gelişim ya da görünürlük, vizyon geliştirmeye katkıda bulunmaz. Aynı zamanda hastaların ya da danışmanlık hizmeti sunduğu grubun kararlarını etkileyebilme becerisini de kazandırır. Bu bağlamda ebelikte liderliğin birçok alanda fayda sağladığı göz önünde bulundurulduğunda ebelikte liderlik yaygın olarak kullanılmalı ve teşvik edilmelidir.

SONUÇ

Liderlik sahip olunması gereken bir şey değil, bir süreçtir. Ebelikte liderliğin sürecini bilmede öncelikli olarak etkili takım oluşturma süreçlerinin bilinmesi gerekmektedir. Dünyada ebek mesleği farklı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Ancak bu sorunların etkin bir şekilde yönetebilmesi, takım çalışması ve liderliğin ele alınmasıyla mümkündür. Ebelerin takım süreçlerinde yer almaları deneyim kazanmalarına, liderlik yolunda ilerlemelerine de katkıda bulunacaktır. Ayrıca ebelerin seslerinin duyurulması, ebeliğin güçlendirilmesi, ihtiyaçlarının karşılanması için meslek üyeleri liderlik potansiyellerin farkına varması gerekmektedir. Bu nedenle lisans eğitimleri boyunca liderlik özelliklerinin kazandırılması, mezuniyet sonrası hizmet içi eğitimlerle liderlik özellikleri ve var olan liderlik potansiyelleri geliştirilmelidir. Bununla birlikte ebek ve liderlikle ilgili yapılan çalışmalar sınırlı olması, ebelerin liderlik alanında daha fazla çalışma yapılması ve liderlik becerilerini geliştirmeye yönelik kanıta dayalı stratejilerin belirlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Adcock J.E, Sidebotham M, Gamble J. What do midwifery leaders need in order to be effective in contributing to the reform of maternity services?. *Women and Birth*. 2022; 35(2): 142-152.
- Baron E, Benoiel M, Bourne M, et al. Managing a Team. Mills D. (Ed.), *The Book of Management the Ten Essential Skills for Achieving High Performance* içinde. London: Dorling Kindersley Ltd; 2010. p. 44-58.
- Barrell M. Leadership and Management in Midwifery. Macdonald S, Magill-Cuerden J. (Ed.). *Mayes' Midwifery* içinde. Edinburg: Baillière-21. Tindale/Elsevier; 2011. p. 75-85.
- Byrom S, Kay L. Midwifery Leadership: Teory, Practice and Potential. Downe S, Byrom S, Simpson L. (Ed.), *Essential Midwifery Practice: Leadership, Expertise and Collaborative Working* içinde. United Kingdom: Blackwell Publishing Ltd; 2011. p. 7-22.
- Can H, Aşan Azizoglu Ö, Miski Aydın E. Örgütsel Davranış. (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi; 2015. p. 184-188.
- Carragher J, Gormley K. Leadership and Emotional İntelligence İn Nursing and Midwifery Education and Practice: A Discussion Paper. *Journal of Advanced Nursing*. 2017; 73(1): 85-96.

- Chooha U, Chotwattanakulchai N, Sirisome J. Measurement of Midwifery Clinical Leadership Among Nursing Students: Exploratory Factor Analysis. *Advances in Medical Education and Practice*. 2022; 13: 1329-1339.
- Daly J, Speedy S, Jackson D. *Liderlik ve Hemşirelik Çağdaş Yaklaşımlar* (Elif GÜRSOY, Çev. Ed.) Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitabevleri; 2020.
- Ellis P. *Leadership, Management and Team Working in Nursing, Transforming Nursing Practice Series*. London: Sage; 2021.
- Fealy G. M, McNamara M. S, Casey M, Geraghty R, Butler M, Halligan P, Johnson, M. Barriers to clinical leadership development: findings from a national survey. *Journal of Clinical Nursing*. 2011; 20(13-14): 2023-2032.
- International Confederation of Midwives. Young Midwife Leaders. 2021 (10.01.2024 tarihinde <https://internationalmidwives.org/icm-projects/young-midwife-leaders.html> adresinden ulaşılmıştır).
- Johnson G. Leadership- What's That Got to do With Me? *Midwives*. 2012; 15(3): 52-53.
- Kavuncubaşı Ş, Yıldırım S. *Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi*. (4. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi; 2015. p. 526-535.
- Kay L. Leading other midwives: experience of midwife team leaders. *British Journal of Midwifery*. 2010; 18(12): 764-769.
- Koçel T. Organizasyonlarda Gruplar. *İşletme Yöneticiliği*. (17. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayın A.Ş; 2018. p. 621-634.
- Korniewicz D.M. Understanding Leadership, Change, and the Role of Nurse Practitioners in Clinical Practice Settings. Korniewicz D.M.(Ed.). *Nursing Leadership and Management The Advanced Practice Role*. Lancaster: DEStech Publications, Inc. 2015. p. 15-30.
- LaFasto F, Larson C. *When Teams Work Best: 6,000 Team Members and Leaders Tell What it Takes to Succeed*. (1 st. Edition) SAGE Publications Inc; 2001.
- Parker G.M. *Team Players and Teamwork, Completely Updated and Revised: New Strategies for Developing Successful Collaboration*. (8 st. Edition). San Francisco: Jossey-Bass; 2008.
- Royal Collage of Midwives. Strengthening Midwifery Leadership: A Manifesto for Better Maternity Care. 2019. (20.01.2024 tarihinde https://www.rcm.org.uk/media/3527/strengthening-midwifery-leadership-a4-12pp_7-online-3.pdf adresinden ulaşılmıştır).
- Seavor C. Building Teams for Productivity and Efficiency Teams for Productivity and Efficiency. Jones Patronis R.A. (Ed.). *Nursing Leadership and Management: Theories, Processes and Practice* içinde. Philadelphia: F.A. Davis Company; 2007. p. 183-200.
- Stanley D. Clinical Leadership Explored. Stanley D, Bennett C.L, James A.H. (Ed.). *Clinical Leadership Nursing and Healthcare* içinde. (Third Edition). John Wiley & Sons Ltd; 2021. p. 5-30.
- Stanley D, Stanley K. Clinical Leadership and Rural and Remote Practice: A Qualitative Study. *Journal of Nursing Management*. 2019; 27(6): 1314-1324. doi: 10.1111/jonm.12813.
- Sullivan E. J. *Effective Leadership and Management in Nursing*. (8 Edition). Pearson; 2013. p. 142-160.
- Thumm E. B, Flynn L. The Five Attributes of a Supportive Midwifery Practice Climate: A Review of The Literature. *Journal of Midwifery & Women's Health*. 2018; 63(1): 90-103.
- Tuckman B.W. Developmental Sequence in Small Groups. *Psychological Bulletin*. 1965; 63(6): 384-399.
- Van Hecke A, Goemaes R, Verhaeghe S, Beyers W, Decoene E, Beeckman D. Leadership in Nursing and Midwifery: Activities and Associated Competencies of Advanced Practice Nurses and Midwives. *Journal of Nursing Management*. 2019; 27(6):1261-1274.
- Vogelsmeier A. Scott-Cawiezell J. The Role of Nursing Leadership in Successful Technology Implementation. *Journal of Nursing Administration*. 2009; 39 (8): 313.

- White C. Effective Team Leadership. McNichol E, Hamer. (Ed.), *Leadership and Management A 3-dimensional Approach* içinde. United Kingdom: Nelson Thornes Ltd; 2006. p. 80-103.
- Whitehead D.K, Weiss S.A, Tappen R.M. *Essentials of Nursing Leadership and Management*. (Fifth Edition). Philadelphia: F.A. Davis Company; 2010. p. 3-11.
- Weiss S.A, Tappen R.M. *Essentials of Nursing Leadership and Management*. (Sixth Edition). Philadelphia: F.A. Davis Company; 2015. p. 3-16.
- World Health Organization (WHO). Open Mindsets Participatory Leadership for Health Flagship Report. 2016 (Erişim Linki: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/251458> Erişim Tarihi: 15.02.2024).
- Yanık A. Sağlık Organizasyonlarında Liderlik. (1.Baskı). Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitabevleri; 2021. p. 129-172.
- Yücel U, Kurt A, Cansever S. M. Ebelikte Yönetim ve Liderlik. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018; 7(3): 93-100.

EBELİK UYGULAMALARINDA LİDERLİK

Merve ÇAKIL¹
Ayla KANBUR²

GİRİŞ

İlkel çağlarda bilimsellikten uzak olan ve geleneksel yöntemlerle uygulanan ebelik mesleği, tıp alanındaki gelişmelere paralel olarak ilerlemiş, bilim ve sanatı birleştiren, etik ve insani değerler üzerine temellenmiş profesyonel bir sağlık mesleği haline gelmiştir. Uluslararası Ebeler Konfederasyonu/International Confederation of Midwives (ICM) ebeği “bulunduğu ülkede kabul edilen ve ICM’in temel ebelik uygulamaları için temel yeterliliklerine ve global eğitim standartlarına dayalı ebelik eğitim programını başarıyla tamamlayarak ebelik becerilerini kazanmış, yetkinliği yasal olarak onaylanarak ebe belgesi almış kişi” olarak tanımlamaktadır. ICM’e göre uygulama kapsamında ebe, kadınlara gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemde gerekli desteği, bakımı ve tavsiyeyi vermek, kendi sorumluluğunda doğumu gerçekleştirmek, yenidoğanın bakımını sağlamak için kadınlarla ortaklaşa çalışan sorumlu ve hesap verilebilir bir profesyoneldir.

Ebelik bakımı anne ve bebekte oluşabilecek komplikasyonları önlemeyi ve erken tespit etmeyi, normal doğumu teşvik etmeyi, tıbbi bakıma erişimin sağlanmasını ve acil önlemlerin alınmasını kapsamaktadır. Ebelik hizmetlerinin en önemli özelliği ebenin kadınla iş birliği içerisinde hareket etmesidir. Ebelik felsefesi anne ve çocuk sağlığını koruma, geliştirme ve sağlık sorunlarını önle-

¹ Uzm. Ebe, Van Erciş 2 Nolu Şehit Necat Taştan Aile Sağlığı Merkezi, mervetopac45@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-5321-565X

² Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, aylakanbur@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-4086-4244

KAYNAKLAR

- Aloustani S, Atashzadeh-Shoorideh F, Zagheri-Tafreshi M, et al. Association between ethical leadership, ethical climate and organizational citizenship behavior from nurses' perspective: a descriptive correlational study. *BMC Nursing*, 2020;19(15):1-8. <https://doi.org/10.1186/s12912-020-0408-1>
- Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu Türkiye 2010. (31.07.2024 tarihinde http://www.surdurulebilirlikkalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2016/07/UNDP-TR-TR-2010-MDG-Report_TR.pdf adresinden ulaşılmıştır)
- Bremnes HS, Wiig ÅK, Abeid M, et al. Challenges in day-to-day midwifery practice; a qualitative study from a regional referral hospital in Dar es Salaam, Tanzania. *Global Health Action*, 2018;11:1-9. <https://doi.org/10.1080/16549716.2018.1453333>
- Carragher J, Gormley K. Leadership and emotional intelligence in nursing and midwifery education and practice: a discussion paper. *Journal of Advanced Nursing*, 2016;73(1):85-96. doi: 10.1111/jan.13141
- Chooaha U, Chotwattanakulchai N, Sirisome J. Measurement of midwifery clinical leadership among nursing students: exploratory factor analysis. *Advances in Medical Education and Practice*, 2022;13 1329-1339.
- De Brún A, O'Donovan R, McAuliffe E. Interventions to develop collectivistic leadership in healthcare settings: a systematic review. *BMC Health Services Research*, 2019;19(72):1-22. <https://doi.org/10.1186/s12913-019-3883-x>
- De Brun A, Rogers L, O'Shea M, et al. Understanding the impact of a collective leadership intervention on team working and safety culture in healthcare teams: a realist evaluation protocol. *HRB Open Research*, 2020;2(5):1-14. <https://doi.org/10.12688/hrbopenres.12860.2>
- De Leo A, Bayes S, Blossome D, et al. Exploring the usability of the COM-B model and Theoretical Domains Framework (TDF) to define the helpers of and hindrances to evidence-based practice in midwifery. *Implementation Science Communications*, 2021;2:7. <https://doi.org/10.1186/s43058-020-00100-x>
- Dickson CAW, Davies C, McCormack B, et al. UK nurses' and midwives' experiences of healthful leadership practices during the COVID-19 pandemic: a rapid realist review. *J Nurs Manag*, 2022;30(8):3942-3957. doi: 10.1111/jonm.13790
- Downe S, Byrom S, Simpson S. *Essential midwifery practice: leadership, expertise and collaborative working*. (1. Edition) United Kingdom: Blackwell Publishing Ltd; 2011.
- Harvey G, Kelly J, Kitson A, et al. Leadership for evidence-based practice: Enforcing or enabling implementation? *Collegian*, 2020; 27(1):57-62. <https://doi.org/10.1016/j.colegn.2019.04.004>
- Henwood S. *Practical leadership in nursing and health care*. (1. Edition) Londra: Routledge;2014
- Hewitt L, Dadich A, Hartz DL, et al. Midwife-centred management: a qualitative study of midwifery group practice management and leadership in Australia. *BMC Health Services Research*, 2022;22:1203. <https://doi.org/10.1186/s12913-022-08532-y>
- Hewitt L, Priddis H, Dahlen H.G. What attributes do Australian midwifery leaders identify as essential to effectively manage a midwifery group practice? *Women and Birth*, 2019;32(2):168-177. DOI: 10.1016/j.wombi.2018.06.017
- Macdonald S, Magill-Cuerden J. *Mayer's Midwifery*. (4.Edition) London: Elsevier; 2010.
- Mianda S, Voce A. Midwife conceptualizations of clinical leadership in the labor ward of district hospitals in KwaZulu-Natal, South Africa. *Journal of Healthcare Leadership*, 2018;10:87-94. <http://dx.doi.org/10.2147/JHL.S172410>
- Nove A, Hoop-Bender P, Boyce M, et al. The state of the world's midwifery 2021 report: findings to drive global policy and practice. *Human Resources for Health*, 2021;19:146 <https://doi.org/10.1186/s12960-021-00694-w>
- Papadopoulos I, Lazzarino R, Koulouglioti C, et al. The importance of being a compassionate leader: the views of nursing and midwifery managers from around the world. *Journal of Transcultural Nursing*, 2021;32(6):765-777. DOI: 10.1177/10436596211008214

- Rumsey M, Leong M, Brown Di, et al. Achieving universal health care in the pacific: the need for nursing and midwifery leadership. review paper. *The Lancet Regional Health-Western Pacific*, 2022;19:1-10 DOI:https://doi.org/10.1016/j.lanwpc.2021.100340
- Sfantou D.F, Laliotis A, Patelarou A.E, et al. Importance of leadership style towards quality of care measures in healthcare settings: a systematic review. *Healthcare*, 2017;5(73):1-17. https://doi.org/10.3390/healthcare5040073
- Shikuku D, Mohammed H, Ameh C. Midwifery workforce education, planning and leadership in kenya and nigeria. *Journal of Public Health in Africa*, 2022;13:2085. https://doi.org/10.4081/jphia.2022.2085
- T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yılığ 2022. (31/07/2024 tarihinde https://dosyasb.saglik.gov.tr/Ekleri/48054/0/siy202205042024pdf.pdf adresinden ulaşılmıştır.)
- The International Confederation of Midwives (ICM). Definition Of The Midwife. (31.07.2024 tarihinde https://www.internationalmidwives.org/our-work/policy-and-practice/icm-definitions.html adresinden ulaşılmıştır)
- The International Confederation of Midwives (ICM). Young Midwife Leaders. (31.07.2024 tarihinde https://www.internationalmidwives.org/icm-projects/young-midwife-leaders.html adresinden ulaşılmıştır)
- The Royal College of Midwives (RCM). Strengthening midwifery leadership: a manifesto for better maternity care. 2019
- Thumm E.B, Flynn L. The Five attributes of a supportive midwifery practice climate: a review of the literature. *J Midwifery Womens Health*, 2018;63(1):90–103. doi:10.1111/jmwh.12707
- Thumm E.B, Smith D.C, Squires A.P, et al. Burnout of the US midwifery workforce and the role of practice environment. *Health Serv Res*, 2022;57(2):351–363. DOI: 10.1111/1475-6773.13922
- Torrens C, Campbell P, Hoskins G, et al. Barriers and facilitators to the implementation of the advanced nurse practitioner role in primary care settings: A scoping review. *International Journal of Nursing Studies*, 2020;104:103443 https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2019.103443
- Türk Ebeler Derneği. Ebelik Mesleğinin Tanımı. (31.07.2024 tarihinde https://www.turkebelerderneği.org/ebelik/ebelik-tanimi/ adresinden ulaşılmıştır)
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Ankara, Türkiye. 2013.
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Ankara, Türkiye. 2018.
- United Nations Population Fund (UNFPA). The State of The World'S Midwifery (SoWMy) 2021. (31.07.2024 tarihinde https://www.unfpa.org/publications/sowmy-2021 adresinden ulaşılmıştır)
- Van Hecke A, Goemaes R, Verhaeghe S, et al. Leadership in nursing and midwifery: Activities and associated competencies of advanced practice nurses and midwives. *J Nurs Manag*, 2019;27(6):1261–1274. doi: 10.1111/jonm.12808
- Vermeulen J, Luyben A, O'Connell R, et al. Failure or progress?: The current state of the professionalisation of midwifery in europe. *European Journal of Midwifery*, 2019;3(22):1-9. https://doi.org/10.18332/ejm/115038.
- Westwood G, Richardson A, Latter S, et al. Building clinical academic leadership capacity: sustainability through partnership. *Journal of Research in Nursing*, 2018;23(4):346–57. DOI: 10.1177/1744987117748348.
- World Health Organization (WHO). Midwives voices, midwives realities. Findings from a global consultation on providing quality midwifery care, 2016. (31/07/2024 tarihinde https://www.who.int/publications/i/item/9789241516112 adresinden ulaşılmıştır)
- Yücel U, Kurt A, Moralılar Cansever S. Ebelikte yönetim ve liderlik. *Balkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2018;7(3):93-100.

BAKIM MERKEZLİ LİDERLİK VE EBELİK

Mehtap NAİLOĞLU¹
Serap EJDER APAY²

GİRİŞ

Ülkemizde Sağlık Bakanlığı'na göre ebe; anne-çocuk sağlığı hizmetlerini yürüten, gebelik, doğum ve doğum sonrası süreçte anneye gerekli bakım ve danışmanlığı sağlayan, 0-6 yaş grubu çocukların takiplerini ve aşılarını yapan, bulaşıcı ve sosyal hastalıklar ile ilgili bireye, aileye, topluma sağlık eğitimi veren, bireye yönelik aile planlaması yapan, sağlıkla ilgili istatistik verileri toplayan, değerlendiren kamu kuruluşlarıyla gerekli işbirliği sağlayan, ahlaki davranışları ile örnek olan, sağlık bakanlığınca onaylanmış bir okuldan mezun olan meslek mensubudur. Liderlik, ülkemizde sağlık hizmetlerini daha iyi hale getirilmesinde ve kaliteli sağlık hizmetlerinin sürdürülmesinde tüm sağlık profesyonelleri için kilit noktadır. Ebeler, bakımda aktif rolü olan sağlık profesyoneli olduğu için bakım merkezli liderlik ebelik için önemlidir.

BAKIM MERKEZLİ LİDERLİK

Türk Dil Kurumu'na göre bakım; bir bireyin beslenme, giyinme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak ve iyi durumda kalması için verilen emek olarak tanımlanmaktadır. Bakım, en az iki kişi arasında gelişen bir süreç olup ihtiyaçlarını karşılamak için başka birinin yardımına ihtiyacı olan birine, başka bir kişinin gönüllü olarak ihtiyaçlarını karşılaması anlamında yorumlanabilmektedir. Sağlık bakım

¹ Dr. Ebe, Erzurum Şehir Hastanesi, mehtapgmelek@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0002-2905-1077

² Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebeler Bölümü, sejder@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0003-0978-1993

leki bilgidenden güç alan, başkalarına liderlik eden ve etkili iletişim kurarak topluma ve toplum yararına özverili hizmet veren ve bakımın kalitesini artırmayı hedefleyen ebeler liderlik özelliği sahip olan ebelerdir.

SONUÇ

Sonuç olarak profesyonel bir meslek olan ebelik, gelişen ve değişen sağlık hizmetlerini takip etmelidir. Ebeler, sağlığı koruma ve geliştirmede profesyonel becerileri ve liderlik özelliklerini kullanarak birey merkezli bakım vermelidirler.

Türkiye’de de birçok ülkede olduğu gibi ebeler meslekleriyle ilgili bakım kararı vermekte bağımsız ve aktif olarak rol alamamakta ve dolayısıyla bakım merkezli liderlik yapmalarına da engel oluşturmaktadır. Cinsiyet faktörü, eğitim, ebelerin üst düzey yönetim kadrolarında az olması, kurum politikaları, ebelerin liderlik yönlerinin farkında olmayışları ebelerin bakım merkezli liderlik yapımlarındaki engeller arasındadır. Bu engellerin kaldırılması ile ebe bakım merkezli liderlik sağlık hizmeti verecek ve bakımın kalitesi artacaktır.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel O, Tanrıverdi H, Sönmez Özkan D. “Mesleki Profesyonellik ve Bir Meslek Mensupları Olarak Hemşireler Örneği.” *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2011; 9(2): 239-24.
- Akalın ŞH, Toparlı R, Argunşah M, Demir N, Gözaydın N, Özyetgin M. ve ark. Türkçe Sözlük, 11.bs. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- Akdoğan H. İktisat ve İşletme Alanlarında Verilen Eğitim İçerisinde Meslek Etiğinin Yeri ve Önemi. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 2008; 19 (67): 79-90.
- Arslanoğlu A, Kırılmaz H. (Hasta merkezli bakım yetkinliği (HMBY) ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 2019; 6(2): 158- 166.
- Beydağ K.D, Arslan H. Kadın Doğum Kliniklerinde Çalışan Ebe ve Hemşirelerin Profesyonelliklerini Etkileyen Faktörler. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2008; 3(7): 75-87.
- Brandstadter S, Sonntag K. Interdisciplinary collaboration. B. Deml, P. Stock, R. Bruder, C.M. Schlick (eds.), *Advances in ergonomics design systems, products and processes* içinde 2016; (395-409), Berlin: Springer-Verlag.
- Cansoy R, Turan S. Gençlik liderlik özellikleri ölçeği: Güvenirlilik ve geçerlik çalışması. *Türk Eğitim Dergisi*, 2016; 1 (1), 19-39.
- Cramm JM, Nieboer AP. Validation of an instrument for the assessment of patient-centred care among patients with multimorbidity in the primary care setting: the 36-item patient-centred primary care instrument. *BMC Fam Pract*. 2018 Aug 28; 19(1): 143. doi: 10.1186/s12875-018-0832-4. PMID: 30153809; PMCID: PMC6114899.
- Çakı Fırtına E, Sönmez M. Hastanede Çalışan Hemşirelerin Meslekte Profesyonel Tutum Düzeylerinin Belirlenmesi. *Türk Fen ve Sağlık Dergisi*, 2020; 1(2): 58-69.
- Delaney J.L. Patient-centred care as an approach to improving healthcare in Australia. *The Australian Journal of Nursing Practice, Scholarship and Research*, 2018; 25(1): 119-123.
- Démeh W, Rosengren K. The visualisation of clinical leadership in the content of nursing education. A qualitative study of nursing students’ experiences. *Nurse Educ Today*, 2015; 35(7): 888-93.

- Demir B. Sağlıkın Kavramsallaştırılması ve İnsan Odaklı Sağlık Hizmetlerinde Kalite ve Akrediyasyon Perspektifi. *İnsan&İnsan*, 2020; 7(24): 62-83.
- Erdoğan M, Kırılmaz H. Hasta Merkezlilik ve Hasta Merkezli Bakım. *İnsan ve İnsan Dergisi*, 2020;7(24): 95-120
- Eren E. Yönetim ve Organizasyon. İstanbul: Beta Yayınevi, 2003.
- Erkan E, Abaan S. Devlete ve özel sektöre bağlı hastanelerde çalışan servis sorumlu hemşirelerinin işe ve insana yönelik liderlik yönelimlerinin incelenmesi. *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2006; 1-13.
- Fix G.M, VanDeusen Lukas C, Bolton R.E, Hill J.N, Mueller N, LaVela S.L, Bokhour B.G. Patient-centred care is a way of doing things: How healthcare employees conceptualize patient-centred care. *Health Expect*. 2018 Feb;21(1):300-307. doi: 10.1111/hex.12615. Epub 2017 Aug 25. PMID: 28841264; PMCID: PMC5750758.
- Güney S. Yönetim ve organizasyon. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001.
- Gürsay E, Aksoy Uzun M. Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ve Liderlik Yönelimlerinin Belirlenmesi. *Journal of EducationandResearch in Nursing*, 2021; 18(1): 37-43.
- Gürsoy E, Aksoy Uzun M. Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ve Liderlik Yönelimlerinin Belirlenmesi. *J Educ Res Nurs*. 2021; 18(1): 37-43.
- Hartley J, Matin J, Benington J. Leadership In Healthcare a Review Of The Literature For Health Care Professionals, Managers and Researchers, Institute of Governance and Public Management, Warwick Business School, 2008.
- Kacaroğlu V.A. Hemşirelikte Profesyonellik. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2010; Sempozyum Özel Sayısı, 261-263.
- Karaca Saydam B. Profesyonel Bir Meslek Olarak Türkiye’de Ebelik. *Sağlık ve Toplum*, 2015; 25(1): 3-9.
- Kızılcı Çakaloz D, Çoban A. Profesyonel Bir Meslek Olarak Ebelik: Lisansüstü Program Öğrencileri Ne Düşünüyor? Tek Durumlu Bir Örnek Olay Çalışması. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2019; 22(4): 239-48.
- Leggat SG, Salding C. Achievingorganisationalcompetence for clinicalleadership, *Journal of Health Organizationand Management*, 2013; 27(3): 312-329.
- Mccormack B, Mccane T.V. Development Of A Framework ForPerson-CentredNursing. *Journal of Advanced Nursing*, 2006; 56(5): 472-479.
- Özer Ö, Budak Şentürk S, Gün Ç. Hekim ve hemşirelerin klinik liderlik algılarının sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi (HEAD)*, 2018; 15(2): 99-105.
- Özkan O. Sağlık Hizmetlerinde Hasta Odaklı Yaklaşım: Hasta Katılımı. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2017; 10(2): 1760-1770.
- Pecukonis E. Inter Professional education: A theoreticalorientation incorporating profession-centrismandsocialidentity theory. *Journal of Law, Medicine&Ethics*, 2014; 42(2): 60-64.
- Rathert C, Williams E.S, Mc Caughey D, Ishqaidef G. Patient Perceptions Of Patient-Centred Care: Empirical Test Of A Theoretical Model. *Health Expectations*, 2015; 18(2): 199-209.
- Sidani S, Epstein D, Miranda J. Eliciting patient treatment preferences: A strategytointegrateevidence-basedandpatient-centeredcare. *World views on Evidence-Based Nursing*, 2006; 3(3): 116-118.
- Sungur C. Sağlık sistemlerinin sınıflandırılması ve performans analizi üzerine kavramsal bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2021; 18 (3): 2174-2201. DOI: 10.33437/ksusbd.956240.
- Şahin G, İğde F. Hasta merkezli bakım-ortak karar alma süreci ve kalite. *Türkiye Klinikleri J Fam Med-Special Topics*. 2014;5(3):38-43.

- United Nations Population Fund (UNFPA), The International Confederation of Midwives supports midwives (ICM), World Health Organization (WHO). The state of the world's midwifery 2014 a universal pathway. A woman's right to health. New York: UNFPA; 2014; 228.
- Victorian Quality Council. Developing the clinical leadership role in clinical governance: a guide for clinicians and health services. Victoria: *Department of Human Services*; 2005; 4-11.
- Yiğit R. Hemşirelikte liderlik. Adana: Çukurova Nobel tıp kitabevi, 2018.
- Yücel U, Kurt A, Cansever Morahılar S. Ebelikte yönetim ve liderlik. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2018; 7(3): 93-100.

ANNE VE BEBEK SAĞLIĞINDA ETKİLİ DEĞİŞİM İÇİN EBELİK LİDERLİĞİ

Merve LAZOĞLU¹
Zehra Demet ÜST TAŞĞIN²

GİRİŞ

İnsanlığın varoluşu kadar eski olan ebelik mesleği; bu dönemlerden beri kadınlara bakım verme, iyileştirme, destek olma gibi rol ve sorumlulukları üstlenmektedir. Orta çağ boyunca Avrupa’da bütün ebeler doğum sırasında kadını destekleme ve sakinleştirme rolünü üstlenmişlerdir. Bu dönemlerde, ebelerin çoğunluğu temel rolünün kadınla birlikte olmak olduğuna inanıyordu. Orta çağ İngilizcesine göre midwife kelimesi incelendiğinde; mid sözcüğünün “ile, birlikte” ya da “refakat eden”; wife sözcüğünün ise “kadın, eş” anlamına geldiği görülmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve Sağlık Bakanlığı’na göre ebenin tanımı benzerlik göstermektedir. Bu tanımlara göre ebelerin; başta anne ve çocuk sağlığı olmak üzere, birey, aile ve toplum sağlığı üzerinde oldukça önemli ve geniş hizmet alanları vardır.

Ebelik alanında son dönemlerde ele alınmaya başlanan liderlik kavramı, kaliteli sağlık bakım hizmetlerinin devam ettirilmesinde sorumluluğu bulunan tüm sağlık disiplinleri için son derece önemlidir. Anne, bebek ve çocuk sağlığı hizmetlerinde büyük payı olan ebeler etkili liderlik davranışları ile hizmetin kalite ve niteliğini arttırarak anne, bebek ve çocuk sağlığında önemli gelişmeler sağlayacaktır. Sağlık sistemlerinde ebelerin liderlik rollerini güçlendirip geliştirerek ana-çocuk sağlığını da daha iyi seviyelere taşımayı amaçlayan ülkeler arasında

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, merve.aksakalli@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0002-0376-532X

² Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, zehra.demet@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2950-7991

KAYNAKLAR

- Anne Ölümüne Yeniden Bakmak: Nitel Araştırmanın Söyledikleri, Nisan, 2023. https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/Di%C4%9Fer%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar/Anne_Olumleri_Rapor_28042023.pdf (Erişim Tarihi: 04.09.2024).
- Arça G, Işık H.F. Anne sütü ve emzirmeye ilişkin ebe ve hemşirenin rolü. *SBÜ Hemşirelik Dergisi*. 2019; 1(3): 221-228.
- Bender T.H, de Bernis L, Campbell J et al. Improvement of maternal and newborn health through midwifery. *The Lancet*. 2014; 384: 1226-1235.
- Bozkurt G, Erdim L. Güvenli bağışıklamada ebe ve hemşirelerin sorumlulukları. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2005; 8(3): 119-126.
- Bozkurt H.B. Aşı reddine genel bir bakış ve literatürün gözden geçirilmesi. *Kafkas Journal of Medical Sciences*. 2018; 8(1): 71-76.
- Byrom S, Downe S. 'Shesort of shines': Midwives' accounts of 'good' midwifery and 'good' leadership. *Midwifery*. 2010; 26(1): 126-137.
- Cangöl E, Şahin NH. Emzirmeyi etkileyen faktörler ve emzirme danışmanlığı. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*. 2014; 45: 100-105.
- Carragher J, Gormley K. Leadership and emotional intelligence in nursing and midwifery education and practice: a discussion paper. *Journal of Advanced Nursing*. 2017; 73(1): 85-96.
- Cummings J. *A-EQUIP a model of clinical midwifery supervision*. <https://www.england.nhs.uk/wp-content/uploads/2017/04/a-equip-midwifery-supervision-model.pdf> (Erişim Tarihi 15.01.2023).
- Çevik A, Avcıbay Vurgeç B. Midwife-led care in postpartum. *Journal of Midwifery and Health Sciences*. 2022; 5(1): 37-45.
- Divall B. Negotiating competing discourses in narratives of midwifery leadership in the English NHS. *Midwifery*. 2015; 31(11): 1060-1066.
- Downe S, Byrom S, Simpson L. Midwifery Leadership: Theory, Practice and Potential. In: Simpson L (ed). *Essential Midwifery Practice: Expertise Leadership and Collaborative Working*. 1st ed. Wiley-Blackwell:ABD; 2010. p. 7-22.
- Duran S, Duran R, Şahin EM, Dağdeviren N, Güzel A. Ebe ve Hemşirelerin Anne Sütü ve Emzirme Konusundaki Bilgi ve Tutumlarının, Danışmanlık Verdikleri Annelerin Bebeklerini Anne Sütü ile Beslenme Davranışlarıyla Karşılaştırılması. *Balkan Medical Journal*. 2010; 2: 11-17.
- Elvander C, Cnattingius S, Kjerulff KH. Birth Experience in Women with Low, Intermediate or High Levels of fear. Findings from the First Baby Study. *Birth*. 2013; 40(4): 10.1111/birt.12065.
- Frawley JE, McKenzie K, Cummins A, Sinclair L et al. Midwives' role in the provision of maternal and childhood immunisation information. *Women and Birth*. 2020; 33(2): 145-152.
- Global Library of Women's Medicine. *Postnatal care blended learning module for the health extension programme, 2015*. <https://www.glowm.com/pdf/Textbook-OpenUniversity-HEAT-Postnatal%20Care-CC%20BY%20NC%20SA.pdf> (Erişim tarihi: 16.01.2023)
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Çocukların Ve Kadınların Beslenme Durumu. "2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması". *Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü*, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye, 2019. p. 144-146.
- Hasar M, Özer, Z.Y, Bozdemir N. Aşı reddi nedenleri ve aşilar hakkındaki görüşler. *Cukurova Medical Journal*. 2021; 46(1): 166-176.
- Hellings P, Howe C. Assessment of breastfeeding knowledge of nurse practitioners and nurse-midwives. *Journal of Midwifery & Women's Health*. 2000; 45: 264-270.

- Homer C.S, Passant L, Kildea S et al. The development of national competency standards for the midwife in Australia. *Midwifery*. 2007; 23(4): 350-360.
- ICM. *Midwifery Led Care, the First Choice for All Women*. International Confederation of Midwives, Toronto: 2017. <https://internationalmidwives.org/resources/midwifery-led-care-the-first-choice-for-all-women/> (Erişim Tarihi 15.01.2023).
- Karaçam Z, Kitiş Y. What do midwives and nurses in Turkey know about nutrition in the first six months of life. *Midwifery*. 2005;21:61-70.
- Kocatürk A. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Platformu 2019. *Ebeler: Doğum Şeklini Değiştirecek İnsan Gücü*. <https://www.sdplatform.com/Dergi/1161/Ebeler-Dogum-seklini-degistirecek-insan-gucu.aspx> (Erişim Tarihi 15.01.2023).
- Mac Lachlan H, Foster D, Davey M, Farrell T, Flood M. The effect of primary midwife-led care on women's experience of childbirth: results from the COSMOS randomised controlled trial. *International Journal of Obstetrics and Gynaecology*. 2015; 123(3): 465-474.
- Mortensen B, Lieng M, Diep L.M, Lukasse M, Atieh K, Fosse E. Improving Maternal and Neonatal Health by a Midwife-led Continuity Model of Care – An Observational Study in One Governmental Hospital in Palestine. *E Clinical Medicine*. 2019; 10: 84-91.
- Murphy J, Quillinan B, Carolan M. Role of clinical nurse leadership in improving patient care. *Nursing Management*. 2009; 16(8): 26-28.
- Nkowane AN, Boualam L, Salah Haithami S, El Sayed ETA, Mutambo H. The role of nurses and midwives in polio eradication and measles control activities: a survey in Sudan and Zamb. *Human Resources for Health*. 2009; 7:78.
- Perdok H, Verhoeven C.J, Dillen J.V, Schuitmake T.J, Hoogendoorn K, Colli J. Continuity of Care is an important and distinct aspect of childbirth experience: Findings of a survey evaluating experienced continuity of care, experienced quality of care and women's perception of labor. *BMC Pregnancy and Childbirth*. 2018; 18: 13.
- Queensland Health. *Maternity and Neonatal Care*. Brisbane: State of Queensland. 2018.
- Sandall J, Soltani H, Gates S, Shennan A, Devane D. Midwife-Led continuity models versus other models of care for childbearing women. *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2016. <https://www.cochranelibrary.com/cdsr/doi/10.1002/14651858.CD004667.pub5/epdf/full> (Erişim Tarihi 15.01.2023).
- Shahid S, Jan R, Qureshi R.N, Rattani S. A Review related to midwifery led model of care. *Journal of General Practice*. 2014; 2: 5.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. *Bebek Çocuk Ergen İzlemleri*. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/sagligin-gelistirilmesi-programlari/bebek-cocuk-ergen-izlemleri.html> (Erişim Tarihi 15.01.2023).
- The Royal College of Midwives. *Strengthening midwifery leadership: A manifesto for better maternity care*. <https://www.rcm.org.uk/media/6028/strengthening-midwifery-leadership-a4.pdf> (Erişim Tarihi: 15.01.2023).
- Tunçel E.K, Dündar C, Pekşen Y. Ebelerin anne sütü ile ilgili bilgi ve uygulamalarının değerlendirilmesi. *Kocatepe Tıp Dergisi*. 2005; 6: 43-48.
- TÜİK. Dünya Nüfus Günü, 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2020-33707> (Erişim Tarihi 04.09.2024).
- TÜİK. Ölüm ve Ölüm Nedeni İstatistikleri, 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-ve-Olum-Nedeni-Istatistikleri-2023-53709> (Erişim Tarihi 04.09.2024).
- Türk Ebeler Derneği. *Ebelik Mesleğinin Tanımı*, <https://www.turkebelerdernegi.org/ebelik/ebelik-tanimi/> (Erişim tarihi: 15.01.2023).
- UNICEF. UNICEF Data: Monitoring the situation of children and women, 2022. <https://data.unicef.org/topic/nutrition/breastfeeding/> (Erişim Tarihi 15.01.2023).

- Vural G, Erenel A.Ş. Doğumun Medikalizasyonu neden artmıştır, azaltabilir miyiz? *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2017; 4(2): 76-83.
- WHO. Maternal mortality rate. 2024. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/maternal-mortality> (Erişim Tarihi: 04.09.2024).
- WHO. World Health Organization Recommendation on Midwife-led Continuity of Care During Pregnancy. Geneva: World Health Organization, 2016.
- WHO. World Health Organization. Iron supplementation, 2016. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/249242/9789241549585eng.pdf;jsessionid=77259A69C6FB4EC-08D7A43B771D0BFEB?sequence=1> (Erişim tarihi: 16.01.2023).
- WHO. World Health Organization. *Midwives voices, midwives realities. Findings from a global consultation on providing quality midwifery care*, 2016. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/250376/9789241510547-eng.pdf?sequence=1> (Erişim tarihi: 16.01.2023).
- Wong C.A, Cummings G.G. The relationship between nursing leadership and patient outcomes: a systematic review. *Journal of nursing management*. 2007; 15(5): 508-521.
- Yıldırım A.D, Şahin N.H. Anne ölümlerinin önlenmesi: uluslararası bakım ve izlem modelleri. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*. 2022; 19(1): 1184-1191.
- Yurtsal Z.B. The Importance of Midwifery Led Care in Turkey. In: Efe R. (ed.) *Developments in Health Science*. Kliment Ohridski University Press, Sofia; 2017. p. 261-268.

LİDERLİK ALANINDA EBELİK HİZMETLERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Meral KILIÇ¹
Elif ERDOĞAN²

GİRİŞ

Liderlik alanı, ebelik hizmetlerinin sağlanmasında hem ülkemizde hem de dünyada büyük önem teşkil etmektedir. Bu alanda karşılaşılan sorunlar geniş bir yelpazeden oluşmaktadır. Bu durum sağlık hizmetlerinin kalitesini, erişimini ve faaliyetlerini etkilemektedir. Ayrıca çalışanların motivasyonunu azaltmakta, iletişim eksiklikleri veya yanlış anlamalar, sorunların büyümesine neden olmaktadır. Liderlik, yetkinliğin belirlenmesinde, karar alma süreçlerinde belirsizlikleri ortadan kaldırmaya yardımcı olmakta ve hizmetlerin etkinliğini artırmaktadır. Yetersiz liderlik veya uygun olmayan liderlik tarzı ise yüksek iş yükü ve stresli çalışma koşulları nedeniyle çalışan memnuniyetini etkileyebilmektedir. Ebelerin kaliteli hizmet verebilmesi için liderlik özelliklerini kullanması ve bu alanda karşılaşılan sorunları bilerek bunlara çözüm getirmesi gerekmektedir. Sorunları önlemek için ebelerin etkili bir liderlik tarzı benimsemesi kritik öneme sahiptir. Ekip üyeleriyle açık iletişim kurmak, geri bildirimleri dikkate almak ve destekleyici bir çalışma ortamı sağlamak ebelikte liderlik alanını geliştiren önemli hizmetlerdir.

¹ Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, meral.kilic@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9770-7448

² Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, elif_erdogan06@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0003-4186-4369

KAYNAKLAR

- Adair J. Not bosses but leaders: How to lead the way to success. Kogan Page Publishers, 2009. p.12.
- Ardahan M, Konal E. Hemşirelikte yöneticilik ve liderlik. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2017; 6(1): 140-147.
- Bannon EM, Alderdice F, McNeills J. A review of midwifery leadership. *British Journal of Midwifery*. 2017;10(25): 655-661. doi:10.12968/bjom.2017.25.10.655.
- Bharj K.K, Luyben A, Avery M.D. et al. An agenda for midwifery education: advancing the state of the world' s midwifery. *Midwifery*, 2016; 33: 3-6. doi:10.1016/j.midw.2016.01.004.
- Carragher J, Gormley K. Leadership and emotional intelligence in nursing and midwifery education and practice: a discussion paper. *Journal of advanced nursing*. 2017;1(73): 85-96. doi.org/10.1111/jan.13141.
- Chamberlain C, Fergie D, Sinclair A, et al. Traditional midwifery or 'wise women' models of leadership: Learning from Indigenous cultures: Lead so the mother is helped, yet still free and in charge...Lao Tzu, 5th century BC. *Leadership*. 2016;3(12): 346-363. doi:10.1177/1742715015608426
- D'Amour D, Oandasan I. Interprofessionality as the field of interprofessional practice and interprofessional education: an emerging concept. *J Interprof Care*. 2005;19(1): 8-20. doi:10.1080/13561820500081604.
- Delarue A., et al. Teamworking and organizational performance: a review of survey-based research. *International Journal of Management Reviews*. 2008;2(10): 127-148. doi:10.1111/j.1468-2370.2007.00227.x.
- Dicle A, Ertop D. Liderlikte Etik, Toplumsal Sorumluluk, Kültür. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ; 2019, p.52-80.
- Divall B. Negotiating competing discourses in narratives of midwifery leadership in the English NHS. *Midwifery*. 2015; 11(31): 1060-1066. doi:10.1016/j.midw.2015.07.006.
- Dunston R, Canny B, Fisher A. et al. Securing an interprofessional future for Australian health professional education and practice. 2020.p.1-6. https://api.researchrepository.uwa.edu.au/ws/portalfiles/portal/93491160/ID16_5408_SIF_Report_2020.pdf.
- Forman D. Developing and Maintaining Leadership, Resilience and Sustainability in Interprofessional Collaboration. Forman, D., Jones, M., & Thistlethwaite, J. (Ed.) *Sustainability and Interprofessional Collaboration*. Springer International Publishing. 2020. p.4.
- Garland G, O'Neill F. Patient –centred leadership. Hammer S, McNichol E. (Ed.) *Leadership and Management A 3-dimensional approach*. Nelson Thornes, 2006. p.127.
- Gilbert J.H.V. Leadership Challenges When Creating and Sustaining Cultural Change for Interprofessional Collaboration. Forman D, Jones M, Thistlethwaite J. (Ed.) *Sustainability and Interprofessional Collaboration*. Springer International Publishing. 2020. p. 27- 34.
- Goemaes R, Beeckman D, Verhaeghe S., et al. Sustaining the quality of midwifery practice in Belgium: Challenges and opportunities for advanced midwife practitioners. *Midwifery*. 2020; 102792(8): 2. doi:10.1016/j.midw.2020.102792.
- Gross Jessica M., et al. Evaluation of the impact of the ARC program on national nursing and midwifery regulations, leadership, and organizational capacity in East, Central, and Southern Africa. *BMC Health Services Research*. 2018;406(18): 1-11.doi:10.1186/s12913-018-3233-4.
- Henwood S. (Ed.). *Practical Leadership in Nursing and Health Care: A multi-professional approach*. CRC Press. 2014. p.2-10.
- Hewitt L, Dahlen HG, Hartz DL et al. Leadership and management in midwifery-led continuity of care models: a thematic and lexical analysis of a scoping review. *Midwifery*. 2021;102986(98): 1-8. doi:10.1016/j.midw.2021.102986.

- Kaiser R.B, McGinnis J.L, Overfield D.V. The how and the what of leadership. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 2012; 64(2): 119-135.
- Mahik D, Wilkinson D, Heywood S. Practical leadership in nursing and health care. Henwood S (ed.) *Practical Leadership in Nursing and Health Care. A multi-professional approach*, CRC Press. 2014. p.19-34.
- McNichol E. Understanding yourself as a leader. Hammer S ,McNichol E.(Ed.) *Leadership and Management A 3-dimensional approach*. Nelson Thornes, 2006, p.52-79.
- Mellor S. Effective leadership of teams. Henwood S (ed.) *Practical Leadership In Nursing And Health Care*. CRC Press, 2014. p.1-17.
- Monqus B.L, Huston C.J. Hemşirelikte liderlik rolleri ve yönetim işlevleri. (AN. Bahçeçik ve H. Öztürk Çev. Ed.). Nobel Tıp Kitabevi, 2018. p.1-635
- Moxom K, Donna B. Understanding Self: Creating Your Vision. Henwood S (ed.) *Practical Leadership in Nursing and Health Care. A multi-professional approach*, CRC Press. 2014. p.37-52.
- Piggot-Irvine E, Henwood S, Tosey P. Introduction to Leadership. Henwood S (ed.) *Practical Leadership In Nursing And Health Care*. CRC Press, 2014. p.1-17.
- Read J. The profile of professional midwifery leadership in England. *British Journal of Midwifery*. 2019; 27(2): 120-127. doi:10.12968/bjom.2019.27.2.120.
- Renfrew M.J. Leadership for Effective Change in Mother and Infant Health: Lessons Learned from a Programme of Work on Breastfeeding. Downe S, Byrom S, Simpson L. *Essential midwifery practice: leadership, expertise and collaborative working*. 2011.p.63-80.
- Rosener J.B. Ways women lead. In: *Leadership, gender, and organization*. Springer Netherlands. 2011;27(36): 19-29. doi: 10.1007/978-90-481-9014-0_3.
- Røseth I, Austenå H, Sommerseth E., et al. Fluid Boundaries and Moving Targets: Midwife Leaders' Perspectives on Continuing Professional Education. *Sage Open*. 2020;2(10): 1-9. doi:10.1177/2158244020933610.
- Salmela S, Eriksson K, Fagerström L. Nurse leaders' perceptions of an approaching organizational change. *Qualitative Health Research*. 2013;5(23): 689-699. doi: 10.1177/1049732313481501.
- Sarıoğlu Uğur S, Uğur U. Yöneticilik ve Liderlik Ayrımında Kişisel Farklılıkların Rolü. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. 2014; 1(6): 122-136.
- Welbourne D.R, Warwick C.C., Fathers D. *Leadership of whole systems*. London: The Kings Fund. 2012, 17.
- Yücel U, Kurt A, Cansever S. Ebelikte yönetim ve liderlik. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2018; 3(7): 93-100.
- Zenger J, Folkman J. Ten fatal flaws that derail leaders. *Harvard Business Review*, 2009; 18(6): 1.

EBELİĞE YÖN VERMİŞ LİDERLER

Gamze AKPINAR¹
Ayla KANBUR²

GİRİŞ

Ebelik insanlığın varoluşu ile başlar ve tarihin ilk dönemlerinde ebelik mesleği ile ilgili yazılı belgeler olmasa da resimler, çizimler, aletler ve kemik kalıntıları incelendiğinde bizlere ışık tutan bilgiler mevcuttur. Milattan önce 5000’li yıllarda hiyerogliflere baktığımızda ıknırken çömelen kadınlar ve onlara yardım eden ebe figürü olarak bir kadın olduğu görülmüştür. Milattan önce 4000 yıllarında Sümerler zamanında Tanrıçaların doğumları yaptırdığına inanılırdı. Eski Mısır’a baktığımızda doğumun ebe tarafından gerçekleştirildiği ancak doğum esnasında riskli bir durum ortaya çıkarsa hekimlere bildirildiği ve hekimlerin ebelerle işbirliği içerisinde sezaryen gibi cerrahi müdahalelerde birlikte çalıştığı bilinmektedir. Türk kültüründe doğuma yardım eden ve destekleyen ebeler çok saygı görmüş ve iyi şartlarda yaşamış bir meslek grubu olmuştur. Osmanlı dönemine baktığımızda ebelik, anneden kıza geçen, daha çok tecrübeye dayanan iş olarak başlamış, 19. yüzyıla baktığımızda ise usta-çırak yöntemi ile yetişen kadınlar ebelik görevini devam ettirmişlerdir. Tarihin ilk dönemlerinde ebelik mesleğinin uygulama alanının yalnızca doğum olduğu düşünülmüştür. Doğuma yardımcı olan kadın veya yardımcı kalıpları ile kullanılmış olan ebelik mesleği, dönemine ve ülkelere göre değişimler göstermiştir. Ebelik mesleğinde bu değişimin ortaya çıkmasında mesleki liderler etkili olmuştur.

¹ Uzm. Ebe, İstanbul Tuzla Devlet Hastanesi, gamzegunindigg@gmail.com,
ORCID iD: 0000-0001-8047-0173

² Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, aylakanbur@atauni.edu.tr,
ORCID iD: 0000-0003-4086-4244

Iulia (MS I./II. yy): İmparatorluk ailesine hizmet etmiş ve kölelikten özgürlüğe erişmiş bir ebedir. İmparatorluk ailesine hizmet etmiş olması kendini ebelik alanında kanıtladığının bir göstergesidir.

Iulia Primigeneia (MS I./II. yy):Yazıtta “Ben, ebe Iulia Primigeneia, birçok kadını kurtardım” diye yazmaktadır.

Sallustia Athenais (MS I./II. yy): Yazıtta mesleği ebe olarak açıkça belirtilmiştir. Bu durum Roma toplumunda ebeliğin saygın bir meslek olduğunu göstermektedir. Ayrıca Sallustia Athenais mesleği nedeniyle kölelikten kurtulmuştur.

Teidia (MS I./II. yy): Yazıtta Teidia ve kocasından bahsedilmektedir. Yazıtta kocasının mesleğinden bahsedilmezken, kendisinin ebe olduğu vurgulanmaktadır. Bu durum ebeliğin saygınlığının göstergesidir.

Caelia Victoria (MS II. yy): Yazıtta mesleği belirtilen tek kişi Caelia Victoria'dır. 26 yaşında vefat etmiş, mesleği oldukça genç yaşta icra etmiş bir ebedir.

Licinia Victoria (MS II. yy):Yazıtta “Yeraltı tanrılarına, dindar ebe Licinia Victoria burada yatmaktadır. Toprağın hafif olsun. Kemiklerin huzur içinde dinlensin.” Diye yazmaktadır. Kocasıyla birlikte gömülmüş olmasına rağmen yazıtta eşinin mesleği değil, kendisinin ebe olduğu ifade edilmiştir.

Iulia Pieris (MS II./III. yy): Yazıtta herhangi bir erkek akrabasıyla anılmayan Iulia Pieris'in sadece mesleki kimliği vurgulanmıştır. Bu durum ebelik vasfının tanınırlık açısından diğer vasıfların önüne geçtiğini göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Adams F. *The genuine works of hippocrates*. New York: W. Wood; 1886.
- Albert RJ. “Life is short, medicine is long”: reflections on a bioethical insight. *The Journal of Medicine and Philosophy*. 2006;31 (6);667-73.
- Allport WH. Louise bourgeois: an old midwife's tale. *American Journal of Obstetrics and Gynecology*. 1912;65;820–51.
- Altay S. Cumhuriyet'in ilk on beş yılında ebelik eğitimine ve mesleğin dönüşümüne dair kısa bir bakış (1923-1938). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*. 2017;17(35);167-217.
- Apay SE. Geçmişten günümüze ebelik: tarihi bir inceleme. *Lokman Hekim Dergisi*. 2014;4(2): 13-20.
- Ataç A, Kara A. Dr. Besim Ömer Paşa'nın yayınladığı “nevsal-i afiyet” adlı dört yıllıkta yer alan makaleler. *Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları*. 2003;9.
- Ataç GA. *Tıp Fakültesi (tıp eğitimi tarihçesi)*. (Cem Hakan Başaran Çev. Ed.). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2017.
- Atıcı E, Erer S. Türk kadınlarının tıp eğitimine başlama süreci ve istanbul darülfünunu tıp fakültesinden mezun olan ilk kadın hekimler. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 2009;35 (2).

- Aydemir L. Yunan ve Roma Ekseninde Eski Çağ Dünyasında Kadın Şifacılar. Ankara: Türk Tarih Kurumu; 2023; 71-102.
- Beydilli E. Ebelerin görev, yetki ve sorumluluklarını algılama durumlarının belirlenmesi ve geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik incelemesi. *Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Yüksek lisans Tezi*. 2000.
- Bourgeois L. *Observations diverses sur la sterilité 'perte de fruit foecundite' accouchements et maladies des femmes et enfants nouveaux naiz amplement traittées heureusement praticquées*. Paris: Bibliothèque nationale de France;1617.
- Bower F. Early 18th century french obstetric textbook. *The Australian And New Zealand Journal Of Obstetrics And Gynaecology*. 2003;43(4);262-263.
- Burton JK. *Napoleon and the woman question: discourses of the other sex in French education, medicine, and medical law 1799–1815*. Lubbock: Texas Tech University Press; 2007.
- Büyükcünal SC. Sari N. Şerafeddin sabuncuolu, the author of the earliest pediatric surgical atlas: cerrahiye-i ilhaniye. *Journal of pediatric surgery*. 1991;26(10); 1148-1151.
- Carol A. Sage-femme ou gynécologue? M.-A. Boivin (1773-1841). *Femmes, Genre, Histoire*. 2011;237-260 DOI: <https://doi.org/10.4000/clio.10097>.
- Cody LF. Sex, civility, and the self: du coudray, d'eon, and eighteenth-century conceptions of gendered, national, and psychological identity. *French Historical Studies*. 2001;24 (3);379–407. doi:10.1215/00161071-24-3-379. S2CID 144336195.
- Commire A. *Du coudray, angelique: women in world history: a biographical encyclopedia*. Detroit: Yorkin Publications;1999.
- Cutter IS, Viets HR. *A short history of midwifery*. Philadelphia: WB Saunders;1964.
- Doğan Ş. Terceme-i Akrahâdin Sabuncuoğlu Şerefeddin (giriş-inceleme-metin-dizinler).*Sakarya Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*. 2009.
- Drife J. The start of life: a history of obstetrics. *Postgraduate Medical Journal*. 2002; 311-315.
- Dunn PM. Hippocrates (460-c 356 BC) and the founding of perinatal medicine. *Archives of Disease in Childhood*.1993; 69(5): 540-41.
- Dunn PM. Soranus of Ephesus (circa AD 98-138) and perinatal care in Roman times. *Archives of Disease in Childhood*. 1995;73;51-52.
- Dunn PM. Louise bourgeois (1563–1636): royal midwife of france. *Archives of Disease in Childhood-Fetal and Neonatal Edition*. 2004;89(2), F185-F187.
- Dunn PM. Eucharius rösslin (c 1470–1526) of germany and the rebirth of midwifery. *Archives of Disease in Childhood-Fetal and Neonatal Edition*. 1998;79(1);F77-F78.
- Ege Üniversitesi Basım ve Yayinevi. *Ebelik alanında bir ilk: ebebülten*. (31.08.2024 tarihinde <https://basimveyayinevi.ege.edu.tr/files/basimveyayinevi/icerik/ebebulten1.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- Erdemir A.D. Hipokrat'ın tıp tarihindeki yeri ve bazı sonuçlar. *Anadolu Tıbbı Dergisi*. 2022;1(1):1-14.
- Es HF. Sarayı doğurtan bekar doktor besim ömer paşa. *Yıllar Boyu Tarih Dergisi*.1978;2
- Fee E, Brown TM, Beatty RL. Early modern childbirth. *American Journal of Public Health*. 2003;93;432.
- Ferry G. Marie boivin: from midwife to gynaecologist. *The Lancet*. 2019;393;2192-2193.
- Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı. *Prof.dr.nusret hasan fişek (1914-1990), özgeçmişi*. (19/01/2023 tarihinde <https://nusret.fisek.org.tr/ozgecmisi/> adresinden ulaşılmıştır).
- Gelbart NR. *The king's midwife:a history and mystery of madame du coudray*. Berkeley: University of California Press; 1998.
- Green MH. The sources of eucharius rösslin's 'rosegarden for pregnant women and midwives (1513). *Medical History*. 2009; 53(2);167-192.

- Hot İ. Besim ömer akalın'ın hayatı (1862-1940). *Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları*. 1996.
- International Confederation of Midwives. *International Definition of the Midwife*. (23/04/2024 tarihinde <http://internationalmidwives.org/> adresinden ulaşılmıştır).
- Jandu GK, Khan A. Angélique marguerite le boursier du coudray (1712–1790)– pioneer of simulation. *Journal Of Medical Biography*. 2021;29(2); 121-122.
- Jankowski C. *Hippocrates: father of medicine*. Amerika Birleşik Devletleri: Capston; 2009.
- Kafali, H. Colored illustrations of obstetrics manipulations and instrumentation techniques of a Turkish surgeon Serafeddin Sabuncuoğlu in the 15th century. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*. 2002; 105.2; 197-202.
- Kavak M. *Besim ömer paşa ve ailesinin hususi evrakı*. Sağlık Tarihi ve Müzeciliği Sempozyumu, 19-21 Mayıs 2017, İstanbul, (pp. 405-429).
- Kayacı S. Sağlık yüksekokulları ebelik bölümü öğrencilerinin ebelik mesleği hakkındaki görüşlerini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi*. 2006.
- Laes C. Midwives in greek inscriptions in hellenistic and roman antiquity. *Zeitschrift Für Papyrologie Und Epigraphik*. 2011;176;154-162.
- Lawrence DL, Lawrence PR. *Wombs with a view: illustrations of the gravid uterus from the renaissance through the nineteenth century*. Amerika Birleşik Devletleri: Springer; 2016.
- Littre E. *Dictionnaire de medecine de chirurgie de pharmacie, des sciences accessoires et de Cart veterinaire*. Paris: Dumont;1858.
- Marlan H. *The art of midwifery: Early Modern Midwives in Europe*. Oxford: Psychology Press; 1993.
- Moran ME. Enlightenment via simulation:“crone-ology’s” first woman. *Journal Of Endourology*. 2010;24(1); 5-8.
- Nasuhoğlu İ. *Tıp Tarihine Kısa Bir Bakış*. Ankara: Ayyıldız Matbaası;1974.
- National Women's Hall of Fame. *Ina may gaskin*. (19/08/2024 tarihinde <https://www.womenofthe-hall.org/inductee/ina-may-gaskin/> adresinden ulaşılmıştır).
- Numanoğlu İ. Cerrahiye İlhanıye: the earliest known book containing pediatric surgical procedures. *Journal of Pediatric Surgery*. 1973;8(4):547-8.
- Owsei T. *Soranus' gynecology*. London: Johns Hopkins University Press; 1956.
- Ödemiş S. Besim ömer paşa (1862-1940). *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*. 2013.
- Perkins W. *Midwifery and medicine in early modern france: louise bourgeois*. France: University of Exeter Press;1996.
- Poulet J, Sournia JC, Martiny M. *Histoire de la me'decine, de la pharmacie, de l'art dentaire et de l'art ve'te'rinaire*. Paris: Société française d'éditions professionnelles médicales et scientifiques; 1978.
- Prioreschi PA. *History of medicine:roman medicine*. Omaha: Horatius Press; 2001.
- Ricci JV. *The development of gynaecological surgery and instruments*. Amerika Birleşik Devletleri: Norman Publishing; 1990.
- Robb H. Remarks on the writings of louyse bourgeois. *Bull Johns Hopkins Hospital*. 1893;4;75–81.
- Senayli A. Aksu M. Atalar MA. Circumcision method in an old surgical textbook (Cerrahiyyetül Haniyye): reminding of a forgotten procedure. *Urology Journal*. 2014; 11(3), 1731-1734.
- Salon. *The midwife of modern midwifery: ina may gaskin*. (19/08/2024 tarihinde <https://www.salon.com/1999/06/01/gaskin/> adresinden ulaşılmıştır).
- Sappol M. *Dream anatomy*. Unites States: Department of Health and Human Services, National Institutes of Health, National Library of Medicine; 2006.
- Scholtz M. Hippocrates'aphorisms. *California and western medicine*. 1941;55(5);254.

- Sevil HT. Ölümünün yirmi dördüncü yıldönümünde kızılâyımızın öncülerinden profesör dr. besim ömer paşa. *Kızılay Dergisi*.1964;11.
- Siegemund, J. *Königliche preußische und chur-brandenburgische hof-wehe-mutter*. Cölln: Liepbert; 1690.
- Sigerist HE. *A history of medicine*. Oxford: Oxford University Press; 1987.
- Singer C. A short history of medicine. *Canadian Medical Association journal*. 1929; 21(4):451–453.
- Smellie W, McClintock AH. *A treatise of midwifery*. London: New Sydenham Society; 1876.
- Stanley A. *Mothers and daughters of invention: notes for a revised history of technology*. Berkeley: Rutgers University Press; 1995.
- Tatlock L. Speculum feminarium: gendered perspectives on obstetrics and gynecology in early modern germany. *Journal of Women in Culture and Society*.1992;17;725–740.
- Temkin O. *Soranus' gynecology*. London: Johns Hopkins Press; 1991.
- The New York Academy of Medicine Library Blog. *Angelique Marguerite Le Boursier du Coudray's Abrégé de l'art des accouchements 2014*.(20.01.2023 tarihinde <https://nyamcenterforhistory.org/2014/05/20/abrege-de-lart-des-accouchements/> adresinden ulaşılmıştır).
- Tsagkaris C, Kalachanis K. The hippocratic account of mental health: humors and human temperament. *Global Challenges Journal*. 2020;3(1);33-7.
- Tsoucalas G, Karamanou M, Sgantzios M. Midwifery in ancient greece, midwife or gynaecologist-obstetrician. *Journal of Obstetrics and Gynaecology*. 2014;34(6); 547.
- Türk Ebeler Derneği. *Ebeliğin Tarihçesi*. (24/01/2023 tarihinde <https://www.turkebelerdernegi.org/ebelik/ebelik-tarihcesi> adresinden ulaşılmıştır).
- Türk Tabipleri Birliği. *Prof. Dr. Nusret Fişek'in yaşam öyküsü*. (19/01/2023 tarihinde <https://www.istabip.org.tr/412-prof-dr-nusret-fiekin-yaam-oykuesue-.html> adresinden ulaşılmıştır).
- Türk Tabipleri Birliği. *Prof. Dr. Nusret Fişek'in kitaplaşmamış yazıları–I, sağlık yönetimi*. (19/01/2023 tarihinde https://www.ttb.org.tr/n_fisek/kitap_1/ adresinden ulaşılmıştır).
- Türk Tabipleri Birliği. *Prof. Dr. Nusret Fişek'in kitaplaşmamış yazıları – III, eğitim, tıp eğitimi, uzmanlık, sürekli eğitim ve diğer konulardaki yazıları*. (19/01/2023 tarihinde https://www.ttb.org.tr/n_fisek/kitap_3/39.html adresinden ulaşılmıştır).
- Uzel İ. *Cerrahiyet'ül haniyye*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları; 1992.
- Uzluk FN. *Genel Tıp Tarihi*. Ankara: Güzel İstanbul Matbaası; 1958.
- Ülman YI. Osmanlı'dan cumhuriyet'e geçiş sürecinde bir aydın portresi dr. besim ömer akalın (1861-1940). *Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları*. 2004;10-11;435-464.
- Wikipedia. *Eucharius Rösslin*. (20/01/2023 tarihinde https://en.wikipedia.org/wiki/Eucharius_R%C3%B6sslin adresinden ulaşılmıştır.)
- Wikipedia. *Barbara Widenman*. (20.01.2023 tarihinde https://de.wikipedia.org/wiki/Barbara_Widenman adresinden ulaşılmıştır).
- Yaojakis C. Hippocrates of kos, the father of clinical medicine, and asclepiades of bithynia, the father of molecular medicine. *In Vivo*. 2009; 23 (4): 505-14.
- Youtube. *Ankara ebeler günleri: röportaj: dr. zeliha saat*. (19/08/2024 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=iThnEHTOa5E> adresinden ulaşılmıştır).

EBELİK LİDERLİĞİNİ GELİŞTİRMEK: GELECEĞE YÖNELİK ÇÖZÜMLER

Rumeysa TAŞKIN¹
Ayla KANBUR²

GİRİŞ

Ebelik mesleği, etik, bilim ve felsefeyi alt yapısında barındırarak profesyonel temeller üzerine kurulmuş tarihin en eski mesleklerinden biridir. Gebelik, doğum ve doğumdan sonraki süreçte kadına hayatının her alanında pozitif izler bırakmaktadır. Anne ve çocuk sağlığının korunması ve teşvik edilmesine yönelik yapılan uygulamalarla toplum sağlığının da öncüsü konumundadır. Geniş payda da ebelik mesleğine bakıldığında, bakım uygulamalarıyla birlikte benzersiz bir mesleki çerçeveye sahiptir. Ebeler, bu benzersiz mesleki çerçeve içerisinde bakım uygulamalarını araştırma yönüyle geliştirmektedir. Özellikle araştırma ve kanıt temelli uygulamalar, ebelik mesleğinin ileriye dönük gelişimi için kritik bir öneme sahiptir. Yapılan araştırmalarla birlikte bugün “ebe liderliğinde sürekli bakım” modelleri oluşturulmaktadır. Ebe liderliğinde sürekli bakım modelleriyle, geleneksel modelin eksik kalan yönleri doldurulmuş ve ebelik bakımı niceliksel ve niteliksel yönde pozitif bir ivme kazanmıştır. Özellikle ebe liderliğinde sürekli bakım sayesinde gebelik, doğum ve postpartum süreçte kadınların memnuniyetlerinin arttığı ve emzirme süreçlerinin iyileştiği görülmüştür. Aynı zamanda bakım uygulamaları aşamasında maliyetin azalmasını sağlamaktadır.

Liderlik, başarılı uygulamanın anahtarıdır. Ebeliğin profesyonel çerçevesi içerisinde yer alan liderlik, mesleğin gelişimi için oldukça önemlidir. İyi düzey-

¹ Öğr. Gör., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, rtaskin@agri.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5176-157X

² Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, aylakanbur@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-4086-4244

KAYNAKLAR

- Abbott PA, Foster J, Marin Hde F, et al. Complexity and the science of implementation in health IT--knowledge gaps and future visions. *International Journal of Medical Informatics*. 2014;83(7):12-22. doi:10.1016/j.ijmedinf.2013.10.009
- Alghamdi MG, Topp R, AlYami MS. The effect of gender on transformational leadership and job satisfaction among Saudi nurses. *Journal of Advanced Nursing*. 2018;74(1):119-127. doi:10.1111/jan.13385.
- Apore GN, Asamoah ES. Emotional intelligence, gender and transformational leadership among nurses in emerging economies. *Leadership in Health Services (Bradford England)*. 2019;32(4):600-619. doi:10.1108/LHS-12-2018-0067.
- Attanasio LB, Alarid-Escudero F, Kozhimannil KB. Midwife-led care and obstetrician-led care for low-risk pregnancies: A cost comparison. *Birth*. 2020;47(1):57-66. doi:10.1111/birt.12464
- Bayliss-Pratt L, Daley M, Bhattacharya-Craven A. Nursing Now 2020: the Nightingale Challenge. *International Nursing Review*. 2020;67(1):7-10. doi:10.1111/inr.12579.
- Bharj KK, Luyben A, Avery MD, et al. An agenda for midwifery education: Advancing the state of the world's midwifery. *Midwifery*. 2016;33:3-6. doi:10.1016/j.midw.2016.01.004.
- Bradfield Z, Duggan R, Hauck Y, et al. Midwives being 'with woman': An integrative review. *Women Birth*. 2018;31(2):143-152. doi:10.1016/j.wombi.2017.07.011.
- Carragher J, Gormley K. Leadership and emotional intelligence in nursing and midwifery education and practice: a discussion paper. *Journal of Advanced Nursing*. 2017;73(1):85-96. doi:10.1111/jan.13141.
- Chamberlain C, Fergie D, Sinclair A, et al. Traditional midwifery or 'wise women' models of leadership: Learning from Indigenous cultures: '... Lead so the mother is helped, yet still free and in charge...' Lao Tzu, 5th century BC. *Leadership*, 2016;12(3):346-363. <https://doi.org/10.1177/1742715015608426>.
- Crozier K, Moore J, Kite K. Innovations and action research to develop research skills for nursing and midwifery practice: the Innovations in Nursing and Midwifery Practice Project study. *Journal of Clinical Nursing*. 2012;21(11-12):1716-1725. doi:10.1111/j.1365-2702.2011.03936.x
- De Leo A, Bayes S, Butt J, et al. Midwifery leaders' views on the factors considered crucial to implementing evidence-based practice in clinical areas. *Women Birth*. 2021;34(1):22-29. doi:10.1016/j.wombi.2020.08.013.
- Downs JA, Mathad JS, Reif LK, et al. The ripple effect: why promoting female leadership in global health matters. *Public Health Action*. 2016;6(4):210-211. doi:10.5588/pha.16.0072
- Ekşioğlu A, Demirelöz Akyüz M, Yücel U, et al. Doğum hastanelerinde çalışan ebelerin mesleki örgütlenme durumlarının ve beklentilerinin incelenmesi: İzmir ili örneği. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*. 2021;30 (1): 53-59.
- Fu MR, Kurnat-Thoma E, Starkweather A, et al. Precision health: A nursing perspective. *International Journal of Nursing Sciences*. 2019;7(1):5-12. doi:10.1016/j.ijnss.2019.12.008
- Gallagher-Ford L, Connor L. Transforming healthcare to evidence-based healthcare: A failure of leadership. *The Journal of Nursing Administration*. 2020;50(5):248-250. doi:10.1097/NNA.0000000000000878
- Gifford W, Graham ID, Ehrhart MG, et al. Ottawa Model of Implementation Leadership and Implementation Leadership Scale: mapping concepts for developing and evaluating theory-based leadership interventions. *Journal of Healthcare Leadership*. 2017;9:15-23. doi:10.2147/JHL.S125558
- Goemaes R, Beeckman D, Goossens J, et al. Advanced midwifery practice: An evolutionary concept analysis. *Midwifery*. 2016;42:29-37. doi:10.1016/j.midw.2016.09.004

- Gursoy E, Aksoy MU. Determination of personality characteristics and leadership orientation of nursing and midwifery students. *Journal of Education and Research in Nursing*. 2021;18(1):37-44.
- Hunter B, Warren L. Midwives' experiences of workplace resilience. *Midwifery*. 2014;30(8):926-934. doi:10.1016/j.midw.2014.03.010.
- International Confederation of Midwives (ICM). *ICM Professional Framework for Midwifery 2021*. (16/01/2024 tarihinde <https://www.internationalmidwives.org/assets/files/general-files/2022/05/professional-framework-2022.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- International Confederation of Midwives (ICM). *ICM Strategy 2017 - 2020 Quality Equity Leadership*. (25.01.2024 tarihinde https://www.spnf.org.au/2018_presentations/Day2_16October/0815-0900_ICM_Strategy_2017-2020.pdf adresinden ulaşılmıştır).
- Lapão LV. The nursing of the future: combining digital health and the leadership of nurses. *Revista Latino-America de Enfermagem*. 2020;28:1-3. doi:10.1590/1518-8345.0000.3338
- Laukka E, Pölkki T, Kanste O. Leadership in the context of digital health services: A concept analysis. *Journal of Nursing Management*. 2022;30(7):2763-2780. doi:10.1111/jonm.13763
- Lennon MK. Us, together-co-creating a mentoring in midwifery program in NSW. *Women and Birth*. 2022;35;29. <https://doi.org/10.1016/j.wombi.2022.07.079>
- Lukasse M, Henriksen L. Norwegian midwives' perceptions of their practice environment: A mixed methods study. *Nursing Open*. 2019;6(4):1559-1570. doi:10.1002/nop2.358.
- Lyberg A, Severinsson E. Midwives' supervisory styles and leadership role as experienced by Norwegian mothers in the context of a fear of childbirth. *Journal of Nursing Management*. 2010;18(4):391-399. doi:10.1111/j.1365-2834.2010.01083.x
- Melnik BM, Gallagher-Ford L, Thomas BK, et al. A study of chief nurse executives indicates low prioritization of evidence-based practice and shortcomings in hospital performance metrics across the United States. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*. 2016;13(1):6-14. doi:10.1111/wvn.12133.
- Mortensen B, Diep LM, Lukasse M, et al. Women's satisfaction with midwife-led continuity of care: an observational study in Palestine. *BMJ Open*. 2019;9(11):1-9. doi:10.1136/bmjopen-2019-030324
- Mosier S, Roberts WD, Englebright J. A systems-level method for developing nursing informatics solutions: The role of executive leadership. *Journal of Nursing Administration*. 2019;49(11):543-548. doi:10.1097/NNA.0000000000000815.
- Mumcu N, Uzun B. Geçmişten günümüze ebelik eğitimi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 2020; 7(3): 217-222.
- Nursing Now. Nursing Now. (19/01/2024 tarihinde <https://archive.nursingnow.org>. Adresinde ulaşılmıştır).
- Pallant JF, Dixon L, Sidebotham M, et al. Further validation of the perceptions of empowerment in midwifery scale. *Midwifery*. 2015;31(10):941-945. doi:10.1016/j.midw.2015.05.008.
- Pallant JF, Dixon L, Sidebotham M, Fenwick J. Adaptation and psychometric testing of the Practice Environment Scale for use with midwives. *Women Birth*. 2016;29(1):24-29. doi:10.1016/j.wombi.2015.07.008.
- Papadopoulos I, Lazzarino R, Koulouglioti C, et al. The importance of being a compassionate leader: The views of nursing and midwifery managers from around the world. *Journal of Transcultural Nursing*. 2021;32(6):765-777. doi:10.1177/10436596211008214.
- Papadopoulos I, Lazzarino R, Koulouglioti C, et al. Obstacles to compassion-giving among nursing and midwifery managers: an international study. *International Nursing Review*. 2020;67(4):453-465. doi:10.1111/inr.12611.

- Reichenpfader U, Carlford S, Nilsen P. Leadership in evidence-based practice: a systematic review. *Leadership in Health Services (Bradford England)*. 2015;28(4):298-316. doi:10.1108/LHS-08-2014-0061.
- Ross P, Cross R. Rise of the e-Nurse: the power of social media in nursing. *Contemporary Nurse*. 2019;55(2-3):211-220. doi:10.1080/10376178.2019.1641419.
- Rumsey M, Iro E, Brown D, et al. Development practices in senior nursing and midwifery leadership: pathways to improvement in south pacific health policy. *Policy Politics & Nursing Practice*. 2022;23(3):195-206. doi:10.1177/15271544221095768.
- Suswati E. Entrepreneurial leadership: Midwife competence and performance. *International Journal of Entrepreneurship*, 2020;24(1):1-9.
- ten Hoop-Bender P, Lopes ST, Nove A, et al. Midwifery 2030: a woman's pathway to health. What does this mean?. *Midwifery*. 2016;32:1-6. doi:10.1016/j.midw.2015.10.014.
- Thumm EB, Flynn L. The five attributes of a supportive midwifery practice climate: A review of the literature. *Journal of Midwifery & Women's Health*. 2018;63(1):90-103. doi:10.1111/jmwh.12707
- United Nations Population Fund (UNFPA). *The state of the world's midwifery 2021*. (17/01/2024 tarihinde https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/21-038-UNFPA-SoWMy2021-Report-ENv4302_0.pdf. adresinden ulaşılmıştır).
- Walsh D, Spiby H, McCourt C, et al. Factors influencing the utilisation of free-standing and alongside midwifery units in England: a qualitative research study. *BMJ Open*. 2020;10(2):1-9. doi:10.1136/bmjopen-2019-033895.
- World Health Organization (WHO). Delivered by women, led by men: a gender and equity analysis of the global health and social workforce. (16/01/2024 tarihinde <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/311322/9789241515467-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden ulaşılmıştır).
- World Health Organization (WHO). *The WHO Global Strategic Directions for Nursing and Midwifery (2021–2025)*. (18/01/2024 tarihinde <https://www.who.int/publications/item/9789240033863> adresinde ulaşılmıştır).
- Yücel U, Kurt A, Cansever SM. Ebelikte yönetim ve liderlik. *Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018;7(3):93-100.

AFETLERDE KADIN, LİDERLİK VE EBELİK

Sena Nur TİMUR¹
Serap EJDER APAY²

GİRİŞ

Doğal afetler sırasında, etkilenen nüfus aynı anda barınak, içme suyu, gıda, ulaşım, güvenlik ve sağlık hizmetleri gibi çok sayıda kaynak sınırlaması yaşamaktadır. Afetler genellikle hava olaylarından (örneğin fırtınalar, kuraklık, seller) ve jeolojik felaketlerden (örneğin depremler, tsunamiler, volkanik patlamalar) kaynaklanmaktadır. Afet Epidemiyolojisi Araştırma Merkezi, dünya çapında yılda ortalama 350 ila 400 felaketin meydana geldiğini, yaklaşık 100.000 kişinin hayatını kaybettiğini ve 300 milyon kişinin etkilendiğini bildirmektedir. Bir bölgede herhangi bir afet geliştiğinde genellikle bir topluluğun, bölgenin veya ülkenin kendi ihtiyaçlarının bir kısmını veya tamamını karşılayamadığı bir durumla karşılaşılır. Arama kurtarma ekipleri, yol temizleme ekipleri, insani yardım personeli ve diğerleri, mahsur kalan kurbanları kurtarmak, iletişim ve yol erişimini yeniden kurmak, ölü bedenleri yönetmek ve hayatta kalanlara mal ve hizmet dağıtmak için etkilenen bölgelere intikal ederek yardım çalışmalarına katılmaktadır. Ebeler de dahil olmak üzere sağlık profesyonelleri ilk müdahale ekipleri olarak hizmet vermektedir. Ebelerin baktığı kadın ve bebek popülasyonları, insani acil durumlar sırasında benzersiz güvenlik açıklarına ve ihtiyaçlarına sahip oldukları için özel bir yardım türüne ihtiyaç duyarlar. Jinekolojik ve doğum öncesi kliniklerin eksikliği, doğum sırasında vasıflı katılım ve doğum sonrası

¹ Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, sena.timur@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0009-0004-7454-5967

² Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, sejder@atauni.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0978-1993

KAYNAKLAR

- Adler N.E., Cutler D.M., Fielding J.E. et al. Addressing Social Determinants of Health and Health Disparities. National Academy of Medicine's Vital Directions for Health and Health Care Initiative; *National Academy of Sciences*: Washington, DC, USA, 2016; pp. 1-16. [CrossRef]
- AFAD. Deprem Dairesi Başkanlığı (Yıllık Deprem İstatistikleri), Ankara: 2019. (<https://www.deprem.gov.tr/119>.)
- AFAD. Türkiye Deprem Tehlike Haritası, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara: 2018 Erişim adresi: (<http://tdth.afad.gov.tr/TDTH>)
- Aker S, Aydın Kartal Y. Afet Yönetiminde Ebelerin Rol ve Sorumlulukları ve Afet Ebeliği Kavramının Geliştirilmesi. *ACADEMY 1st International Conference on Earthquake Studies*, 21 Mayıs, İstanbul, (2023). 119-129
- Al Thobaity A, Plummer V, Williams B. What are the most common domains of the core competencies of disaster nursing? A scoping review. *International Emergency Nursing*, 2017; 31, 64-71
- American College of Obstetricians and Gynecologists., Hospital disaster preparedness for obstetricians and facilities providing maternity care. *Obstetrics & Gynecology*, 2017; 130(6): e291-e297. doi:10.1097/AOG.0000000000002413
- Beek K, McFadden A, Dawson A. The role and scope of practice of midwives in humanitarian settings: A systematic review and content analysis. *Human Resources For Health*, 2019; 17: 1-16.
- Canbulat Ş. Doğal afetler ve olağanüstü durumlarda görülen salgın hastalıklar. *Tarsus Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*. 2023; 3(1): 47-64.
- Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED) ve United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNISDR). What is the human cost of weather-related disasters (1995-2015). 2015 (https://www.unisdr.org/files/46796_cop21weatherdisastersreport2015.pdf)
- Centre for Research on the Epidemiology of Disasters., Review of Disaster Events. 2018 (<https://www.cred.be/sites/default/files/Review2018.pdf> Erişim tarihi: 03.04.2024)
- Ceren A. Afetler ve insani yardım faaliyetleri üzerine bir değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2021; 23(2), 289-312
- Çakmak B, Ribeiro A.P., İnanır A. Postural denge ve gebelikte düşme riski, *J. Matern. Fetal Yenidoğan Tıbbi*. 2016; 29(10): 1623-1625. <https://doi.org/10.3109/14767058.2015.1057490>.
- Demir A, İnce C. Covid-19 ve Bir Huzurevi Özelinde Yaşlı Bireylerin Afetler Karşısındaki Konununun Sosyal Hizmet Açısından Değerlendirilmesi. Aktaş İ, Babahanoğlu R. (ed.) *Sosyal Hizmet Alanında Uluslararası Araştırmalar* içinde. (). Konya: Eğitim Yayınevi; 2021. p.68-112.
- Dönmez A, Yeyğel Ç. Afet, Savaş, Göç ve Pandemi Ebelik (Özel Durumlarda Ebelik). Aktaş S, Aksoy Derya Y, Tokar E. (ed) *A'dan Z'ye Temel Ebelik* içinde. İstanbul Tıp Kitapevi; 2023.p. 835-851.
- Fletcher K.A, Reddin K, Tait D. The history of disaster nursing: from Nightingale to nursing in the 21st century. *Journal of Research in Nursing*, 2022; 27(3): 257-272
- Gözükızıl C.A, Tezcan S. Cumhuriyet'in yüzüncü yılında Türkiye'de afetler: 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi. *Kent Akademisi*, 16 (Türkiye Cumhuriyetinin 100. Yılı Özel Sayısı| Special Issue for the 100th Anniversary of the Republic of Türkiye), 2023: 97-114.
- Gültekin S, Uçtu A.K. Afetlerde Doğum. *KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2024; 5(1): 54-66.
- Hays K.E, Prepas R. The professionalization of international disaster response: it is time for midwives to get ready. *Journal of Midwifery & Women's Health*, 2015; 60(4): 348-359.
- Hayta Y, İnsafoğlu S. Afet Yönetimine Yönelik Lider Yönetici Modeli. *The Journal of Academic Social Science*, 2021; (116): 225-241.

- ICM. Position Statement: Role of the Midwife in Disastery Emergency Preparedness PS2014-003. The Hague: International Confederation of Midwives; 2015.
- ICM. Role of the Midwife in Disaster/Emergency Preparedness. 2014. <https://www.international-midwives.org/assets/files/statement-files/2018/04/role-of-the-midwife-in-disaster-preparedness-eng.pdf>
- Karakaş B. Depremden Etkilenen Kadınlar Ne Durumda ?. *Deutsch Welle*. 2023. (Erişim Adresi : <https://www.dw.com/tr/gundem/s-10201>)
- Kılıç A, Yüksel S, Çetin Ş. Afetlerde gebelik döneminde olan kadınların yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2018; 2(4): 1-16. <https://dergi-park.org.tr/tr/pub/aujef/issue/41929/454750>
- Kır E, Yılar Erkek Z. Afetler ve Gebelik. *ASES II. Uluslararası Afet Kongresi*, 26-27 Ağustos, Kahramanmaraş, 2023, 5-17.
- Kıpay S.S. Deprem gerçeği ve kadın sağlığı üzerine etkileri. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2023; 8(2): 855-860.
- Mallett L.H.P., Etzel Ra Md P. Flooding: what is the impact on pregnancy and child health? *Disasters*. 2018; 42(3): 432-458. doi: 10.1111/disa.12256.
- Noguchi N, Inoue S, Shimanoe C, et al. Factors associated with nursing activities in humanitarian aid and disaster relief. *PloS one*, 2016; 11(3): e0151170
- Özdemir N. Depremin Ardından Kadınlar ve Kız Çocukları. *Un Women Türkiye*. 2023 (Erişim Adresi: https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2024-03/her_aftermath_deprem_sonrasi_adalete_erisimin_onundeki_engeller_aralik_23_tr_0.pdf)
- Ribeiro A.P., Joao S.M., Sacco I.C. Alt ekstremiteilerin statik ve dinamik biyomekanik adaptasyonları ve hamilelik sırasında yürüyüş şekli değişiklikleri, *Wom. Sağlık*, 2013; 9(1): 99-108. <https://doi.org/10.2217/whe.12.59>.
- Saja A.A., Teo M., Goonetilleke A, Ziyath A.M. An inclusive and adaptive framework for measuring social resilience to disasters. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 2018; 28: 862-873.
- Sawalha I.H. A Contemporary Perspective On The Disaster Management Cycle. *Foresight*, 2020; 22(4): 469-482.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu. 2023. (<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaras-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf>)
- Strid P, Snead M.C., Galang R.R., et al. Fertility and Contraception Among Women of Reproductive Age Following A Disaster: A Scoping Review. *Reproductive Health*. 2022; 19(1): 1-14.
- Taghizadeh Z., Khoshnam Rad M., Kazemnejad A. Midwives' professional competency for preventing neonatal mortality in disasters. *Health in Emergencies and Disasters Quarterly*, 2016; 1(3): 155-162.
- Wikipedia. 21. Yüzyılda yaşanan depremler. ([https://tr.wikipedia.org/wiki/21._yüzyıl_depremlerinin_listeleri](https://tr.wikipedia.org/wiki/21._y%C3%BCzyıl_depremlerinin_listeleri)) Erişim Tarihi: 07.09.2024)
- Watkins D.J, Torres Zayas H.R., Vélez Vega, et al. Investigating the impact of Hurricane Maria on an ongoing birth cohort in Puerto Rico. *Environ*. 2019; 42: 95-111.
- WHO. Year of the Nurse and the Midwife 2020 [Internet]. World Health Organization. 2020 [cited 2020 Jun 25]. Available from: <https://www.who.int/campaigns/year-of-the-nurse-and-the-midwife-2020>